

EQUI-Champions: Promoting inclusion, gender equity and non-violent models of masculinities in sports environments

Nacionalno izvješće

Hrvatska

Pregled literature o sportu i rodno uvjetovanom nasilju

Sekundarno istraživanje

Autor_ica:

doc. dr. sc. paed. Ana Žnidarec Čučković

univ. mag. paed. Ivan Goletić

Zagreb, 2025.

Sadržaj

I. Uvod	4
II. Kontekstualni okvir	5
III. Institucionalni kontekst Republike Hrvatske	8
IV. Pregled dostupne dokumentacije.....	11
IV. 1. Zakoni, protokoli, strategije i drugi slični dokumenti.....	11
IV. 2. Istraživanja i druge publikacije	15
IV. 3. Relevantna događaja i aktivnosti	16
V. Postojeće inicijative i dobre prakse	18
VI. Zaključak	20
VII. Popis literature	22

I. Uvod

Sport je velika tema u društvenom prostoru. Događanja kao što su Olimpijske igre ili svjetska natjecanja povezuju ljubitelje_ice sporta iz svakog kutka planete. Odani navijači_ice putuju, kupuju, komentiraju i strastveno podupiru rad svojih timova. Sport je ujedno i velik dio dokolice mnogih, bilo to u obliku aktivnog sudjelovanja i djelovanja, rekreacije, praćenja ili klađenja. Diskursi oko velikih sportskih događanja su neizbježni u medijskim prostorima. Što je i vidljivo iz izdvojenih rubrika u mnogobrojnim tiskanim i digitalnim medijima. Sport je sastavni dio života milijuna Europljana_ki. Potpora sportu izgrađuje koheziju zajednice, povećava društvenu uključenost i vodi do pojačanog osjećaja europskog identiteta. Sport je također ključni aspekt gospodarstava država članica i većih europskih gospodarstava; ovaj sektor zapošljava milijune europskih građana_ki i donosi milijarde prihoda te je zato sport vitalni dio onoga što znači biti građaninom_kom Europe. Kreatori_ce politika, obrazovni stručnjaci_kinje, regionalni i nacionalni stručnjaci_kinje izravno su i redovito uključeni_e u osiguravanje kontinuiranog bavljenja izazovima u području sporta.

U sportu do izražaja dolaze one vrijednosti koje se zagovaraju u širem društvenom kontekstu. Tako sport povezuje, zagovara vrijednosti natjecateljskog duha, ustrajnosti, poštene igre, inkluzije i zajedništva. Jedno od temeljnih načela Europske unije jest rodna ravnopravnost koja se aktivno promiče raznim programima i, posljedično, postaje dio sportskog diskursa. Glavni cilj rodne ravnopravnosti je omogućavanje svim osobama, svih rodnih identiteta, slobodu da slijede vlastiti životni put te ostvaruju jednake mogućnosti za napredovanje, sudjelovanje i vodstvo u europskom društvu.

Sportska okruženja nisu imuna na rodnu diskriminaciju, te se rodno uvjetovano nasilje pokazalo kao ozbiljan problem. Problem koji se pojavljuje na svim razinama sudjelovanja, od lokalnih klubova do elitnih timova. Ono zahvaća sportaše_ice, trenere_ice, dužnosnike_ice i druge aktere_ice sportskog sustava, pri čemu se najčešće pojavljuje u oblicima seksualnog uznemiravanja, fizičkog i emocionalnog zlostavljanja, diskriminacije, prisile i manipulacije. Iskustvo rodno uvjetovanog nasilja može imati dugoročne fizičke, psihološke i emocionalne posljedice na sportaše_ice. Posljedice koje negativno utječući na njihovu izvedbu, dobiti i ukupno iskustvo sudjelovanja u sportu. Neravnoteže moći, strah od odmazde i zabrinutost za karijeru često otežavaju prijavljivanje nasilja. Dodatno, kulturne norme, nedostatak svijesti,

neadekvatni institucionalni okviri i ograničeni resursi mogu znatno oslabiti učinkovitost prevencije te pravovremene i sustavne reakcije na rodno uvjetovano nasilje u sportu.

Projekt *EquiChampions* upravo zbog toga je usmjeren na podizanje svijesti o rodno uvjetovanom nasilju te promicanje rodne ravnopravnosti i nenasilnih modela muškosti u sportu. Glavni ciljevi projekta su: poticati uključivanje dječaka i mladih muškaraca u promicanju rodne pravde u sportu; te zagovarati integraciju rodno-sinkronizirane metodologije u nacionalne programe obuke trenera_ica i nastavnika_ca tjelesnog odgoja. U sklopu projekta kreira se ovo sekundarno istraživanje kako bi se prikazala te mapirala relevantna saznanja i politike vezane za rodno uvjetovano nasilje u području sporta. Projekt provodi organizacija Centre for Social Studies (Portugal) s partnerima Status M (Hrvatska), Fútbol Más (Španjolska), Luta pela Paz (Brasil). Projekt financira European Union's Education and Culture Executive Agency (EACEA). Sadržaj ovog istraživanja isključiva je odgovornost Organizacije Status M i ne odražava nužno stajalište Europske unije.

Sekundarno istraživanje temelji se na analizi postojećih pisanih izvora, uključujući znanstvene i stručne publikacije, izvještaje relevantnih institucija, nacionalne i europske strateške dokumente, zakonodavni okvir, projektne materijale i dostupne statističke podatke. Prikupljanje i analiza podataka obuhvatili su sustavno pretraživanje baza podataka te mrežnih stranica institucija, sportskih saveza, organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija, pri čemu su materijali analizirani kvalitativnom metodom s ciljem identificiranja ključnih tema, trendova, prepreka i praznina u području prevencije rodno uvjetovanog nasilja u sportu, s posebnim naglaskom na usklađenost europskih i nacionalnih politika, ulogu obrazovanja te intervencije usmjerene na dječake i mlade muškarce u školskim i općim sportskim okruženjima.

II. Kontekstualni okvir

Rodni stereotipi u sportu vezani su uz podjelu sportskih aktivnosti na tzv. „muške“ i „ženske“ sportove (Chalabaev i sur., 2013; Gentile i sur. 2018; Guillet i sur., 2000; Guillet i sur., 2006; Halbert, 1997). Tradicionalno „muškim“ sportovima smatraju se sportovi koji uključuju tjelesni kontakt, odnosno sportovi kojima se pripisuju maskuline karakteristike poput izdržljivosti, snage ili agresivnosti, dok se tradicionalno „ženskim“ sportovima smatraju sportovi s naglašenom estetskom komponentom u kojima do izražaja dolazi ekspresivnost i gracioznost pokreta (Chalabaev i sur., 2013). Podjela na „muške“ i „ženske“ sportove najčešće

se opravdava „biološkim“ razlozima, odnosno različitim tjelesnim predispozicijama žena i muškaraca. Ovakvo opravdanje pokazuje da se u društvu još uvijek rod poistovjećuje sa spolom, kao i rodne uloge kao nešto s čime se rađamo, a ne nešto što se posreduje socijalizacijom. Ovakvo bioesencijalističko i rodno diskriminirajuće stajalište pokazuje kako se sport koristi kao važan element rodne socijalizacije. Što ujedno služi kao opravdanje za manju financijsko nagrađivanje i medijsku popraćenost ženskog sporta. Što je vidljivo i u iznosima FIFA svjetskih kupova u kojemu je nagrada za Ženski svjetski kup 2023. iznosio 150 milijuna američkih dolara, a nagrada za Muški svjetski kup 2022. godine iznosila je 440 milijuna američkih dolara (Hamilton, 2023).

Rezultati istraživanja provedenog na reprezentativnom uzorku odraslih stanovnika Republike Hrvatske upućuju na to da većina građana i građanki naše zemlje negira seksističke stavove te podržava ideju o rodnoj ravnopravnosti u različitim životnim područjima (Kamenov, 2011). Međutim, deklarativno podržavanje rodne ravnopravnosti, pa čak ni samo povećanje prilika za ostvarenje rodne ravnopravnosti u određenom području, ne znači nužno da žene i muškarci uistinu imaju ravnopravan status. Percepcija rodne neravnopravnosti najizraženija je u području medijskog praćenja sporta. u razdoblju od 1997. do 2008. godine na naslovnoj stranici najpopularnijeg američkog sportskog časopisa *Sports Illustrated* žene su bile prikazane ukupno 38 puta (5,62%), pri čemu na 12 od 38 naslovnica nisu bile sportašice već modeli koji su reklamirali kupaće kostime (Women's Sports Foundation, 2009). Sportskim trenerstvom kao profesijom dominiraju muškarci. Procjenjuje se na temelju brojki u sedam država članica EU da su 20 % do 30 % svih sportskih trenera u Europi žene. Međutim, ove brojke su niže za broj trenerica s trenerskom izobrazbom. Na primjer, na najnovijem ženskom nogometnom prvenstvu FIFA Svjetskom kupu i UEFA Europski kup, bila su tri muška timska trenera za svaku ženu.

Rodno uvjetovano nasilje je svako nasilje koje je usmjereno nekoj osobi na temelju njihova rodnog identiteta. Ono može biti fizičko, verbalno, ekonomsko, psihološko te imati negativne posljedice na zdravlje, razvoj i identitet osobe (SeZaM, 2025). Vijeće Europe (2011) je usvojilo *Konvenciju o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* u kojoj rodno uvjetovano nasilje definira kao nasilje nad ženama. Razlikuje se od drugih oblika nasilja jer je rod primarni motiv za nasilje. Rodno uvjetovano nasilje može biti počinjeno u javnoj i privatnoj sferi, te se često kao sinonim koristi i termin „nasilje nad ženama“ (Europski

parlament, 2021). Ovo poistovjećivanje nasilja nad ženama s rodno uvjetovanim nasiljem najčešće se opravdava s činjenicom da su većinom žrtve ovog oblika nasilja žene, no to zanemaruje činjenicu da rod nije samo kategorija za žene. Ovom definicijom vidljivo je kako društvo na rodno uvjetovano nasilje gleda kao na problem koji se tiče samo žena. Društvo vrši nasilje nas svima, ne samo ženama, što naravno ne znači da žene nisu neproporcionalno diskriminirane, nego znači da sustav u kojemu živimo nije konstruiran za one koje su drugačije, one koje se ne uklapaju u sustav, one koje ne žele perpetuirati postojeći sustav (hooks, 2004). Primjerice, dječaci i muškarci koji ne pokazuju tradicionalne „muške osobine“ i ne ponašaju se u skladu sa stereotipnom muškom rodnom ulogom doživljavaju različite oblike nasilja. Fizičkom i verbalnom nasilju su često izložene i kvir osobe (Vijeće Europe, 2011 a). Potrebno je rodno uvjetovano nasilje gledati i iz aspekta interseksionalnosti. Rodno uvjetovano nasilje se često koristi kao bi one označene kao „drugi“ vratilo u okvire društveno prihvaćenog ponašanja i očekivanja. Tako iskustvo rodno uvjetovanog nasilja jednog kvir muškarca ili žene s invaliditetom nisu ista (FRA, EIGE, Eurostat, 2024).

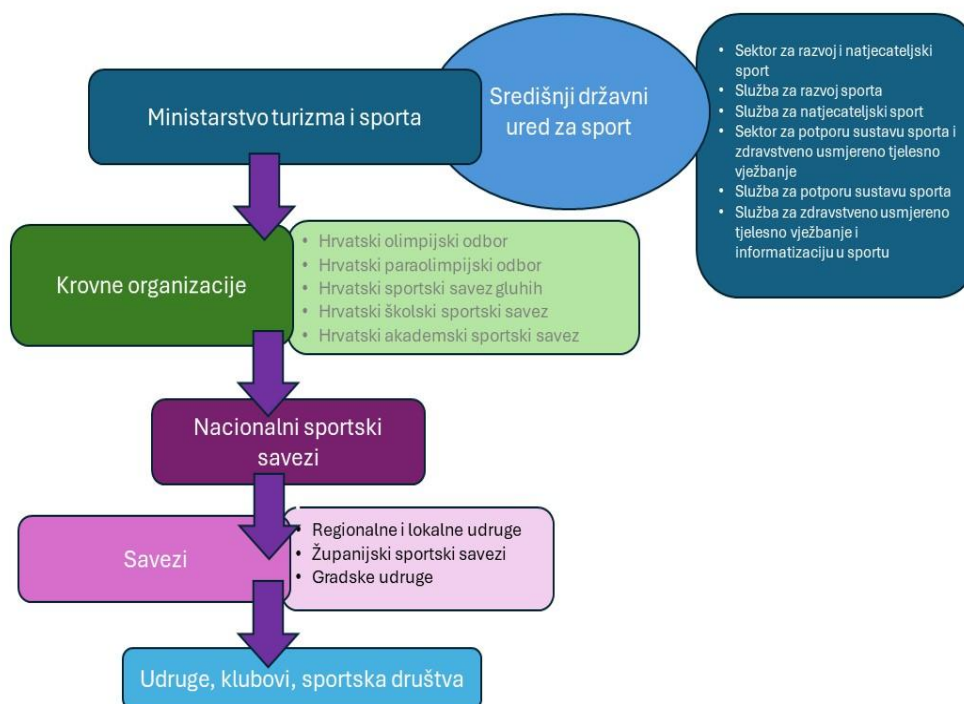
U sportu je prisutno rodno uvjetovano nasilje. Kombinacija medijske pokrivenosti i istraživanja postupno utječe na stav sportskih organizacija, koje sada navode da se rodno uvjetovano nasilje u sportu ne može poreći. Smatra se da se rodno i seksualno uznemiravanje događa u svim sportovima. Iskustvo seksualnog uznemiravanja se povećava prelaskom s rekreativne na elitnu razinu. Neka okruženja, osobito ona koja se tradicionalno povezuju s muškarcima i označuju kao "muževna", npr. svlačionice, karakterizira mizoginija, transfobija i homofobija. Tako da se u društvu često i koriste rečenice poput „to su samo muške fore“ ili „To je samo razgovor iz svlačionice“ kako bi se opravdavala kultura diskriminacije i nasilja. Nasilja čije iskustvo, prema podacima iz FRA, EIGE, Eurostata (2024), ima svaka treća žena. U recentnoj povijesti pokreti kao što je *#MeToo* privukli su pozornost društva. Njihov cilj povezivanje žrtava, osvješćivanje jasnosti i razotkrivanje učestalosti rodno uvjetovanog nasilja otkrio je sistematski problem seksualnog zlostavljanja i uznemiravanja u sportu. Nasilja koje ne pogađa samo sportašice, već i sportaše. Koje nije vezano ni za dob, gdje UNESCO (Liao i Craig, 2023) navodi kako je 21% žena (usporedno s 11% muškaraca) doživjelo neki oblik seksualnog zlostavljanja barem jednom kao dijete uključeno u sport. Rodno uvjetovano nasilje je prisutno u svim razinama sporta, nevezano za to djeluje li osoba u ulozi trenera_ice, sudca_kinje, sportskog_e dužnostika_ice, donositelja_ice odluka, sportskog_e novinara_ke (EPAS, Središnji

državni ured za šport i Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2018). Nasilje koje ima ozbiljne posljedice za žrtve i na sportsku kulturu. Gdje na žrtve utječe po pitanju njihove izvedbe, uspjeha, karijere te može izazvati potpuno odustajanje od sporta. (EPAS, Središnji državni ured za šport i Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2018). Uz to, integritet, vrijednosti za koje se sport zalaže te reputacija disciplina i raznih sportskih organizacija narušavaju se neadekvatnom prevencijom i kasnije adresiranje i kažnjavanjem počinitelja rodno uvjetovanog nasilja. (EPAS, Središnji državni ured za šport i Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2018).

III. Institucionalni kontekst Republike Hrvatske

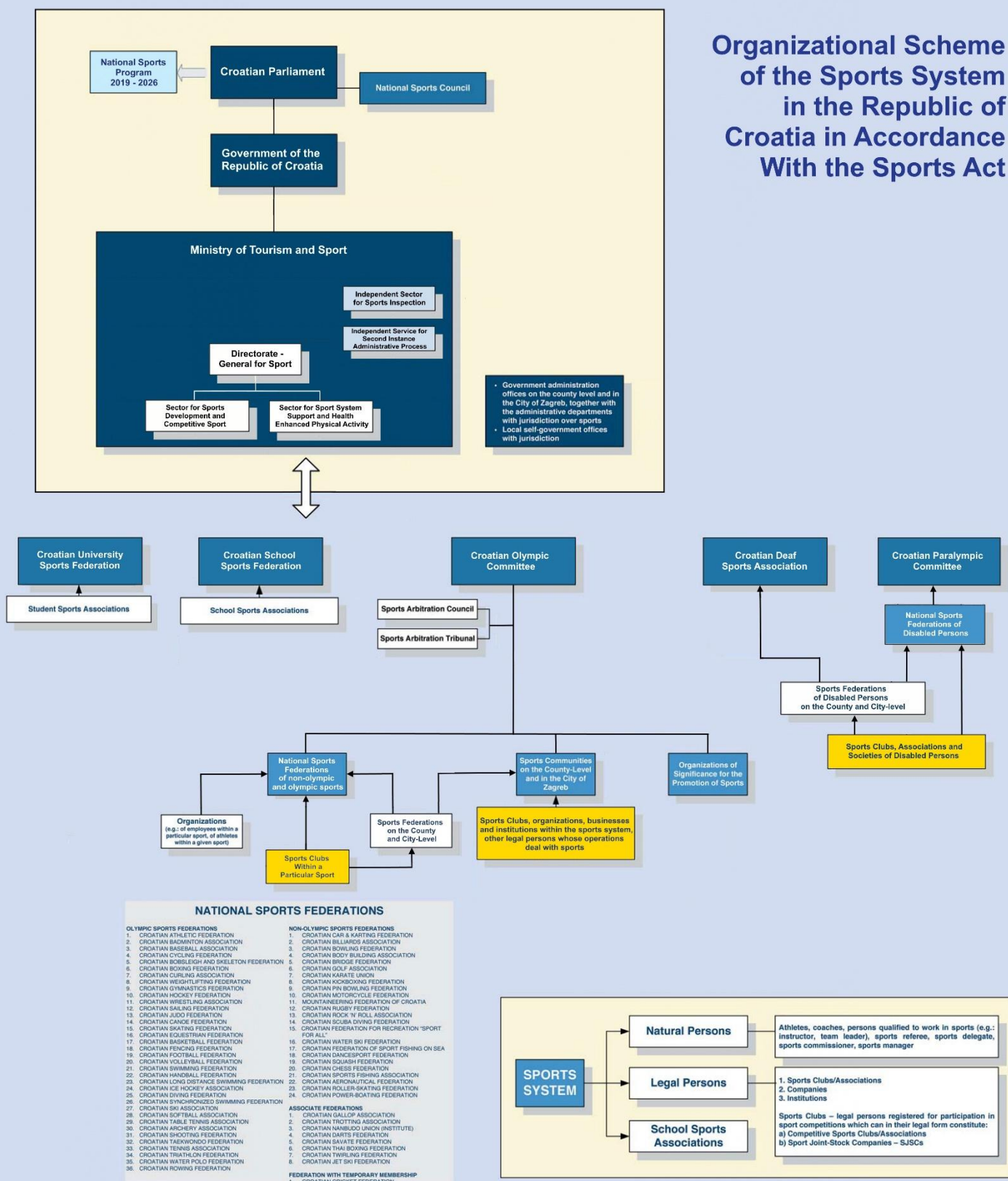
Osnovnu ustrojstvenu jedinicu hrvatskog sporta čine sportski klubovi udruženi u lokalne/regionalne i/ili nacionalne sportske saveze, te lokalne sportske zajednice. Vrh piramide sportskog sustava čine Hrvatski olimpijski odbor (u funkciji nacionalnog olimpijskog odbora) koji okuplja sve olimpijske i neolimpijske sportove, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, Hrvatski sveučilišni sportski savez i Hrvatski školski sport. Sport na široj nacionalnoj razini pripada nadležnom Ministarstvu turizma i sporta. Uz to postoje i sportske federacije, od kojih je svaka krovna organizacija i imaju zasebne piramide koje grade svoj sportski sustav. Piramidu javne (državne) potpore sustavu sporta čine upravni odjeli nadležni za sport unutar ureda državne uprave u 20 županija u gradu Zagrebu. Shema strukture prikazana je na Slici 1.: *Struktura upravljačkih tijela u sportu u Hrvatskoj*. Detaljna razrada organizacije sustava sporta vidljiva je na Slici 2.: *Organizacijska shema sustava športa u Republici Hrvatskoj* sukladno Zakonu o športu (Narodne novine, 2023).

Slika 1.: Struktura upravljačkih tijela u sportu u Hrvatskoj

Slika 2.: *Organizacijska shema sustava športa u Republici Hrvatskoj sukladno Zakonu o športu*

Organizational Scheme of the Sports System in the Republic of Croatia in Accordance With the Sports Act

IV. Pregled dostupne dokumentacije

IV. 1. Zakoni, protokoli, strategije i drugi slični dokumenti

Sport je u Hrvatskoj reguliran zakonom, protokolima kao i Europskim politikama. Temeljni dokument koji stoji na snazi je *Zakon o sportu*. Prema njemu Nacionalno vijeće za šport je najviše stručno tijelo koje brine o razvoju i kvaliteti sporta u Republici Hrvatskoj. Izravno je podređeno Hrvatskom saboru koji imenuje njegove članove_ice. Zadaće Nacionalnog vijeća za sport su, među ostalim, da: raspravlja o pitanjima od značaja za sport te predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje sporta; utvrditi smjernice za izradu pravilnika o kategorizaciji sportaša_ica; te da daje mišljenja i preporuke na nacрте prijedloga propisa koji se odnose na sport (Narodne novine, 2023). Nadalje, čl. 46 zakona o sportu propisuje zadatake olimpijskog odbora od koji su za temu rodno uvjetovanog nasilja bitne točke koje navode zadatake: promicanja stručnog rada u sportu i skrbi o osposobljavanju i usavršavanju stručnih djelatnika_ica u sportu; koordiniranja svojih članica_ica pri izradi protokola za postupanje u slučaju nasilja među djecom u sportskim klubovima; kontrole i izvještavanje tijela državne uprave nadležnog za sport o učinku svih programa, a posebno razvojnih programa za sportaše_ice i programa za trenere_ice koji su financirani kroz program javnih potreba u sportu državne razine; te dostavljanja podataka u Nacionalni informacijski sustav u sportu (Narodne novine, 2023).

Sustav financiranja sporta u Republici Hrvatskoj uređen je člankom 74. Zakona o športu (Narodne novine, 2023). Javna sredstva dodjeljuju se za financiranje programa javnih potreba u sportu. To uključuje državne nagrade za vrhunska športska postignuća, sportske objekte, organizaciju natjecanja i/ili putem natječaja sufinancirati određene sportske programe i projekte. Javna sredstva za financiranje sporta uključuju i prihode od igara na sreću. Ministarstvo turizma i sporta predlaže Vladi Republike Hrvatske programe za zadovoljavanje javnih potreba financiranja sporta djece i mladih, posebice sportskih aktivnosti Hrvatskog školskog sportskog saveza. Također predlaže programe zadovoljavanja državnih javnih potreba u sportu koji se odnose na djelovanje Hrvatskog olimpijskog odbora i nacionalnih športskih saveza, organizaciju i provedbu državnih prvenstava i međunarodnih sportskih natjecanja te brigu o vrhunskim sportašima_icama na prijedlog Hrvatskog olimpijskog odbora. Povjerenstvo je odgovorno za izvršavanje programa, trošenje sredstava i podnosi izvješće Hrvatskom saboru i Ministarstvu turizma i sporta o provedbi programa javnih potreba i trošenju sredstava.

Temeljem Zakona o sportu (Narodne novine, 2023) čl. 19. st. 8, trener_ica je u svom radu dužan poticati sportaše_ice na sportsko i fair-play odgovorno ponašanje, prevenirati i sprječavati uporabe dopinga i drugih zabranjenih supstancija, prevenirati i sprječavati svaki oblik tjelesnog, psihičkog, verbalnog i svih drugih oblika nasilja ili zlostavljanja sportaša_ica, osobito maloljetnih osoba. Gdje se fair-play definira kao temeljna etička vrijednost sporta, koja obuhvaća poštivanje pravila, protivnika_ice, solidarnost, toleranciju i integritet sporta (International Fair Play Committee, 2025). Isto tako Zakon o sportu u čl. 29 st. 2 govori kako su osobe koje djeluju u sustavu sporta dužne poduzimati mjere zaštite djece u sportu te o svakom kršenju prava djece, posebice svim oblicima nasilja nad djecom, spolne zloporabe, zanemarivanja ili nehajnog postupanja, zlostavljanja ili izrabljivanja djece u sportu obavijestiti policiju, nadležno tijelo za socijalnu skrb odnosno druga nadležna tijela (Narodne novine, 2023).

Hrvatska je uspostavila sportsko zakonodavstvo i postoji prilika da se razmotri kako se ono može ojačati kako bi se riješila pitanja ljudskih prava, uključujući zaštitu djece. Hrvatski pravni sustav za zaštitu djece općenito je dobro utemeljen u zakonodavstvu i politici. Iako ne postoje posebne odredbe za sport, postoji nekoliko iznimaka. Tijela državne uprave Republike Hrvatske imaju pravo, u okviru svoje nadležnosti, a za potrebe vođenja pojedinih postupaka, zatražiti izvadak iz kaznene evidencije Ministarstva pravosuđa, npr. sportska inspekcija. Sukladno *Zakonu o športskoj inspekciji*, u svrhu inspekcijskog nadzora može se zatražiti izvadak iz kaznene evidencije kojim se utvrđuje je li određena osoba osuđivana ili neosuđivana, te uvjerenje nadležnog kaznenog suda o tome je li protiv nje bio ili je pokrenut kazneni postupak (Narodne novine, 2021). Prema Zakonu o športu, ako je protiv određene osobe u športu pokrenut kazneni postupak zbog kaznenog djela počinjenog na štetu djeteta ili maloljetnika_ice, toj će se osobi izreći mjera zabrane obavljanja športskih aktivnosti u kojima dolazi u doticaj s djecom ili maloljetnicima_cama do pravomoćnost presude, odnosno obustavu postupka. Međutim, ova se odredba ne odnosi na volontere_ke u sportu (Narodne novine, 2023). Osoba osuđena na kaznu zatvora u trajanju od najmanje šest mjeseci za jedno od kaznenih djela počinjenih s namjerom, a ne primjenjuje se uvjetna osuda, ne smije sudjelovati u sportskim natjecanjima, organizirati i provoditi sportska natjecanja, obavljati stručne djelatnosti u sportu, sudjelovati u radu skupštine ili tijela upravljanja sportske udruge ili trgovačkog društva, niti može biti ovlašten za zastupanje te pravne osobe. Protiv prvostupajskih rješenja sportske inspekcije

može se izjaviti žalba Samostalnoj službi za drugostupanjski upravni postupak, koja odlučuje o žalbama iz svoje nadležnosti (Narodne novine, 2021; Narodne novine, 2023).

U Republici Hrvatskoj politički okvir zaštite i zaštite djece definiran je mnogobrojnim zakonima. Iako glavna odgovornost za djecu leži na njihovim roditeljima, a osnovna odgovornost je pod Ministarstvom rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, postoji više od nekoliko zakona i akata koji pokrivaju nadležnosti različitih ministarstava vezanih uz različite aspekte života djece. Sukladno tome, nacionalno zakonodavstvo o zaštiti djece općenito nalazi se u nekoliko različitih pravnih tijela. Ključni normativni okvir uključuje *Zakon o ravnopravnosti spolova* i *Zakon o suzbijanju diskriminacije*, koji zabranjuju diskriminaciju i uznemiravanje na temelju spola i rodnog identiteta, kao i *Kazneni zakon* i *Zakon o kaznenom postupku*, koji uređuju kaznena djela seksualnog nasilja, zlostavljanja i nasilja nad djecom te procesnu zaštitu žrtava. U kontekstu rada s djecom relevantan je i *Zakon o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji*, koji omogućuje provjere osoba koje rade s djecom, kao i *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, koji propisuje obvezu osiguravanja sigurnog okruženja za djecu, uključujući školski sport. Strateški okvir dodatno oblikuju *Nacionalni plan za prava djece (2022.–2026.)* i pripadajući akcijski planovi, kao i *Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (2024.)* te *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja (2023.)*, koji definiraju postupke i međuresornu suradnju u zaštiti djece. Međutim, nijedan od navedenih dokumenata ne prepoznaje sport kao specifično područje rizika, što upućuje na potrebu jasnijeg sektorskog pristupa prevenciji rodno uvjetovanog nasilja u sportskim okruženjima.

Nacionalni program sporta 2019. – 2026.: Prema zdravoj i aktivnoj naciji ponosnoj na svoja postignuća prvi je razvojno-planski akt takve vrste u području sporta u Hrvatskoj. Dokument je usvojio Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, na razdoblje od osam godina. Programom se utvrđuju ciljevi razvoja sporta koji uključuju mjere i aktivnosti potrebne za provedbu tih ciljeva, nositelji_ice i provoditelji_ice razvoja te mjere nadzora utvrđene Zakonom o športu. Unutar mjera i aktivnosti u Nacionalnom programu športa nalazi se mjera koja zadaje izradu protokola za postupanje u slučaju nasilja među djecom u sportskim klubovima (Specifični cilj 6.3., Mjera 6.3.2.) (Središnji državni ured za šport, 2019). Predviđena je i izrada zajedničkog *Akcijskog plana za provedbu programa edukacijskih mjera za prevenciju nasilja u sportu, na sportskim natjecanjima i izvan njih* (Specifični cilj 6.1., Mjera 6.1.4.) (Središnji državni ured za šport, 2019). Oba dokumenta su u izradi. Iako se Nacionalni program

sporta može smatrati dobrom polaznom točkom, opisane mjere i aktivnosti još nisu operativne i bave se samo nekim aspektima prevencije nasilja u sportu.

Povjerenstvo za rodnu ravnopravnost Europskih olimpijskih odbora: Strategija 2019. – 2021. objavilo je 25 ključnih preporuka koje pokrivaju pet ključnih tema: sport, prikaz stanja, financiranje, upravljanje, ljudski potencijal i nadzor te komunikacije (Hrvatski olimpijski odbor, 2019). Ovaj se dokument naslanja na *Prijedlog za strateške akcije 2014. – 2020. Europske komisije* u kojem su jasno napisani ciljevi rodne ravnopravnosti u sportu (Hrvatski olimpijski odbor, 2018).

U hrvatskom sportskom sustavu ne postoje sveobuhvatne etičke smjernice ili jedinstveni kodeks ponašanja specifično usmjeren na prevenciju rodno uvjetovanog nasilja i zaštitu djece u sportu. Određeni sportski savezi imaju svoje deklaracije o zaštiti sportaša_ica te etičke kodekse kao što je to Hrvatski atletski savez (Hrvatski atletski savez, 2023). Kako ne postoji univerzalni dokumenti, određeni normativni i etički dokumenti iz drugih područja mogu biti primjenjivi u sportskom kontekstu poput *Etičkog kodeksa istraživanja s djecom; Protokola o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja; Protokola o postupanju u slučajevima nasilja među djecom i mladima; te Protokola o postupanju u slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja djece*. Trenutačni opisi poslova i specifikacije osoba za imenovane službenike za zaštitu djece u sportu u vladinim odjelima odgovornim za sport, sportskim vijećima i NOO-ima te u sportskim savezima na nacionalnoj krovnoj razini, županijskoj/regionalnoj i klupskoj razini ne postoje isto kao ni potencijalni zaposlenici_e.

Rodna ravnopravnost temeljno je načelo Europske unije. Što je vidljivo i u *Strategiji za rodnu ravnopravnost 2020. - 2025.*, koja za cilj ima dati ženama, muškarcima, djevojčicama i dječacima, u svoj njihovoj različitosti, slobodu da slijede svoj odabrani put u životu i jednake mogućnosti da napreduju te da sudjeluju i vode europsko društvo (Europska komisija, 2025). Uz to Europska komisija izdala je preporuke i akcijski plan skupine na visokoj razini za rodnu ravnopravnost u sportu. Prvo načelo je da je rodna ravnopravnost temelj svih aktivnosti financiranih u okviru programa Erasmus+ Sport, a projekti koji podržavaju ženski sport aktivno se potiču. Drugo, podizanje svijesti je u središtu djelovanja EU-a u ovom području, posebice kroz studije ili rasprave, kao što je napravljeno unutar Stručne skupine Komisije za dobro upravljanje. Konačno, inicijative poput godišnje *#BeInclusive EU Sport Awards* odaju priznanje

onim organizacijama koje koriste sport za povećanje društvene uključenosti, uključujući rodnu ravnopravnost (Europska komisija, 2022).

Godine 2020. tadašnja povjerenica Europske komisije za inovacije, istraživanje, kulturu, obrazovanje i mlade Mariya Gabriel najavila je osnivanje Stručne skupine na visokoj razini za rodnu ravnopravnost u sportu, *High-Level Group on Gender Equality in Sport*. Cilj ove skupine bio je raspraviti izazove i predložiti konkretne mjere za unapređenje rodne ravnopravnosti u sportu na razini Europske komisije, država članica i sportskih organizacija. Petnaest članova skupine imenovano je u prosincu 2020., a rad je trajao od veljače do prosinca 2021. godine. Tijekom rada skupina se usmjerila na šest tematskih područja: sudjelovanje u sportu, treniranje i suđenje, upravljanje i vođenje, društvene i ekonomske aspekte sporta, medijski utjecaj te rodno uvjetovano nasilje. Na sastancima su znanstvenici_e i praktičari_e predstavljali istraživanja i primjere dobre prakse, nakon čega su radne sesije bile posvećene formuliranju konkretnih preporuka. Izvješće naglašava da za dugoročan učinak mjere trebaju biti provedive na lokalnoj razini, uz snažnu institucionalnu podršku. U području rodno uvjetovanog nasilja preporuke uključuju provedbu sustavnih programa edukacije i prevencije na svim razinama sporta, obvezu sportskih organizacija i vodstva na aktivno suzbijanje seksualnog uznemiravanja i nasilja, prikupljanje podataka radi procjene razmjera problema i učinkovitosti intervencija, uspostavu jasnih mehanizama za prijavu te imenovanje službenika_ica za zaštitu koji će postupati po pritužbama. Također se naglašava važnost razmjene dobrih praksi i jačanja međusektorske suradnje kako bi se osigurala održiva prevencija nasilja u sportu (Europska komisija, 2022).

IV. 2. Istraživanja i druge publikacije

Znanstveni rad Bartoluci, Baršić (2020) „*Još si i lijepa i igraš nogomet?*“ postavlja sport kao društveni fenomen usko je povezan s društvom u cjelini. Nogomet je tradicionalno muški sport u kojem su žene, ne samo u Hrvatskoj, diskriminirane na nekoliko razina. Rodna neravnopravnost u hrvatskom društvu odražava se i na položaj žena u nogometu, a dominantni obrasci patrijarhalne kulture u velikoj mjeri utječu na širenje rodni stereotipa te seksualizaciju nogometašica. Jedan od ciljeva ovog istraživanja bio je dobiti uvid, iz perspektive žena, u niz društveno vrlo osjetljivih tema, o različitim oblicima neravnopravnosti, diskriminacije i seksizma kojima su žene izložene u nogometu. Zanimalo ih je također kako akterice najviše razine nogometa/futsala u hrvatskom društvu vide vlastiti položaj, probleme s kojima se

susreću te kako su njihova iskustva povezana s različitim agensima socijalizacije, obitelji, grupom vršnjaka_inja, kolega_ica, prijatelja_ica, obrazovnim sustavom, medijima te političkim i ekonomskim strukturama u hrvatskom sportu i društvu. Istraživanje je obuhvatilo devet polustrukturiranih intervjua s igračicama te tri s informatoricama. Rezultati istraživanja ukazuju na postupni izlazak hrvatskoga ženskog nogometa iz svijeta anonimnosti kao i na male pomake od tradicionalnosti prema modernim shvaćanjima ženskog nogometa i futsala u hrvatskom društvu.

a ne sportom: stavovi prema sportašicama i (ne)ravnopravnost u sportskom okruženju predstavlja izvorno znanstveno djelo u kojem se iznose rezultati istraživanja koje se prvo u Hrvatskoj bavi izloženošću mladih sportaša i sportašica te trenera i trenerica rodним stereotipima te njihovom percepcijom rodne neravnopravnosti u sportu kojim se bave. Istražujući ukorijenjenost stereotipa prema sportašicama i percepciju rodne (ne)ravnopravnosti u sportu, djelo tematizira znanstveno zanimljivu i društveno relevantnu temu koja je rijetko istraživana u hrvatskom sportu i društvu. Iako su teme rodne (ne)ravnopravnosti prisutne u kurikulumima studija kineziologije i srodnih disciplina, o njima se još uvijek premalo govori.

Priručnik Žnidarec Čučković (2018) *Inkluzivni i inovativni pristupi nastavi TZK i sportskom vježbanju* govori o shvaćanje sporta i tjelesnog obrazovanja kao sredstva povezivanja u obrazovnom razvoju daje širu sliku o tom holističkom procesu te šire prepoznavanje njihovih pozitivnih doprinosa. Potpuna upotreba potencijala tjelesnog obrazovanja i sporta prvenstveno zahtijeva iskrenu predanost i suradnju obrazovnih stručnjaka_inja, pedagoga_inja, ljudi iz prakse i stručnjaka_inja iz akademsko-istraživačke prakse kao i udruga, institucija i organizacija koje upravljaju sportom i podržavaju ga.

IV. 3. Relevantna događaja i aktivnosti

Uz pravne, političke i druge dokumente važno je istaknuti i bitna događanja koja su oblikovala razvoj tih dokumenata. Tako su na 4. *Sjednici Komisije za ravnopravnost spolova u sportu Hrvatskog olimpijskog odbora*, održane 2023 godine, proizašli zaključci: “ 1. Sport je važan za svako društvo, benefiti koje donosi građanima nemjerljivi su, no u njemu djeluje i natjecateljski duh i borba za rezultate, a to pogoduje nasilničkom ponašanju u širem kontekstu. Važno je detektirati probleme i utjecati na njihovo rješavanje, no istovremeno osigurati da nasilje u sportu ne bude veća tema od samoga sporta; 2. Potrebno je naglasiti da se nasilje u

sportu pojavljuje u svim javnim oblicima kao i u društvu, a ne samo u onim oblicima koji su najatraktivniji medijima, te pojačati oblike prevencije i borbu protiv nasilja u svim njegovim javnim oblicima; 3. S obzirom na vrlo visoku stopu pojavnosti različitih oblika nasilja u sportu, nužno je poduzimati preventivne mjere, propisati protokole postupanja u slučaju nasilja, provoditi daljnja istraživanja, te edukaciju svih dionika sportskih aktivnosti (sportaši, treneri, roditelji) i podići svijest javnosti kako bi se zaštitilo sve dionike sportskih procesa; 4. Odbor podržava preventivne edukacijske programe i projekte koje provodi resorno Ministarstvo turizma i sporta, no predlažemo njihovo intenziviranje i veću prepoznatljivost i dostupnost na svim razinama bavljenja sportom, osobito djeci koja se bave sportom i njihovim roditeljima; 5. U zakonskim propisima smo se opredijelili za to da sport bude sigurno okruženje, kao i za prevenciju i zaštitu djece od bilo kojeg oblika nasilja, stoga je važno detaljnije definirati što je to neprihvatljivo ponašanje u sportu i kako pomoći žrtvama nasilničkog ponašanja.“ (Hrvatski olimpijski odbor, 2023).

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić na okruglom stolu *Prevencija nasilničkog ponašanja i seksualnog uznemiravanja u sportu* naglasila je da je problem seksualnog uznemiravanja u sportu prepoznat u brojnim međunarodnim dokumentima Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe i Europske komisije, uključujući *Strateško djelovanje za ravnopravnost spolova 2016.–2019.* Istaknula je kako su rodno uvjetovano nasilje i negativni rodni stereotipi i dalje široko rasprostranjeni u sportskim okruženjima te da podaci iz devet europskih zemalja koje su provele empirijska istraživanja pokazuju kako se učestalost rodnog i seksualnog uznemiravanja kreće između 14 % i 73 % (Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, 2019).

U istom kontekstu, Grad Rijeka organizirao je međunarodni simpozij *Seksualno i rodno uvjetovano nasilje i njegova prevencija u obrazovanju* s ciljem jačanja međunarodne suradnje u razvoju i evaluaciji pedagoških pristupa, politika i obrazovnih materijala koji doprinose prevenciji nasilja. Ovakve inicijative ukazuju na potrebu sustavnog i interdisciplinarnog pristupa koji obrazovne i sportske institucije pozicionira kao ključne aktere u stvaranju sigurnih okruženja za djecu i mlade (Sveučilište u Rijeci, 2022).

Vezano za akcijski plan provedbe programa edukacijskih mjera u prevenciji nasilja u sportu, na sportskim natjecanjima i izvan njega, Ministarstvo turizma i sporta u suradnji s nadležnim tijelima i udrugama provodi niz edukativnih mjera u borbi protiv nasilja u sportu. Time

se nastoje spriječiti svi neprihvatljivi oblici ponašanja u sportu s ciljem podizanja svijesti kod djece i mladih o sportskim vrijednostima i potrebi kulturnog i poštenog navijanja, bez agresivnog ponašanja na sportskom terenu (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2010). Zadnja vijest o provedbi takvih programa pisana je 2010. godine, te nije jasno objašnjen rad na sustavnoj prevenciji. U posljednjih nekoliko godina organizirana su mnoga sportska događanja s nizom zanimljivih aktivnosti koje pomažu djeci prepoznati i približiti im prihvatljive oblike ponašanja u bavljenju sportom (Ministarstvo turizma i sporta, 2015; Ministarstvo turizma i sporta, 2025). Važno je naglasiti se da postojeće edukacije odvijaju prigodno, bez cjelovitog plana i pedagoško – didaktičke razrade s ostvarivanjem nekog trajnog cilja. Sadržaj se ne tiče direktno tema rodno uvjetovanog nasilja, već fair-playa i sličnih sportskih sadržaja.

V. Postojeće inicijative i dobre prakse

Nedavne inicijative u školskom sportu za sprječavanje svih oblika neprihvatljivog ponašanja daju pozitivne primjere iz kojih sport izvan škola može učiti i kako djeca primaju iste ključne poruke u svim okruženjima. U sklopu kampanje *Počni razgovarati* objavljen je i edukacijski set za prevenciju seksualnog nasilja nad djecom i mladima u sportu i kako reagirati kada se ono dogodi (Vijeće Europe, 2025; Vijeće Europe, 2017). Preveden je na hrvatski jezik i distribuiran svim nacionalnim sportskim savezima, sportskim klubovima i drugim sportskim organizacijama u Hrvatskoj. Projekt originalnog naziva *Start to Talk* poziv je Vijeća Europe na djelovanje javnim vlastima i sportskom pokretu kako bi se zaustavilo zlostavljanje djece. Pridruživanjem ovom pozivu vlade, sportski klubovi, udruge i savezi, kao i sportaši i treneri, obvezuju se poduzeti konkretne mjere za sprječavanje i odgovor na zlostavljanje. *Start to Talk* govori o odraslima koji prekidaju šutnju i posuđuju djeci glas.

Hrvatska je sudjelovala u europskom projektu *ALL IN: Towards gender balance in sport*, zajedničkoj inicijativi Europske unije i Vijeća Europe koja je provedena od ožujka do listopada 2019. s ciljem podrške javnim vlastima i sportskim organizacijama u dizajniranju i provedbi politika i programa usmjerenih na rodnu ravnopravnost u sportu. Projekt *ALL IN* nadograđuje prethodnu inicijativu *Balance in sport: Tools to implement gender equality* iz 2016., te se oslanja na njezina glavna postignuća i naučene lekcije kroz usuglašene pokazatelje koji omogućavaju usklađeno prikupljanje podataka o rodnoj ravnopravnosti u sportu na europskoj razini (Vijeće Europe, 2025 a). Temeljni ciljevi *ALL IN* projekta bili su proširiti i standardizirati prikupljanje

podataka o rodnoj ravnopravnosti u sportu, uključujući područja sudjelovanja, vođenja, treniranja i suđenja, medijskog predstavljanja i rodno uvjetovanog nasilja, te razviti alate i materijale za jačanje kapaciteta i podizanje svijesti kako bi se potaklo usvajanje rodno osjetljivih politika i praksi među dionicima_ama (Vijeće Europe, 2025 a). Analiza rezultata *ALL IN* projekta u 19 partnerskih zemalja jasno je pokazala da rodne nejednakosti u sportu ostaju značajne i da je nedostatak formalnih politika učestao: samo oko 25 % sportskih organizacija u 2019. imalo je pisane politike ili planove za prevenciju rodno uvjetovanog nasilja, dok su drugi pokazatelji rodne ravnopravnosti, uključujući zastupljenost žena u vodstvu, treniranju i suđenju, također bili na niskim razinama (Fasting, 2019). U tom kontekstu, projekt je potaknuo određene aktivnosti i u Hrvatskoj, gdje su nacionalni sportaši_ice, organizacije i institucije sudjelovali u regionalnim seminarima i dijeljenju primjera dobre prakse te imali pristup analitičkim podacima i alatima za procjenu rodne ravnopravnosti u vlastitim strukturama. No, sustavna primjena ključnih preporuka *ALL IN-a*, poput formalnih politika za prevenciju rodno uvjetovanog nasilja i obvezujućih kodeksa ponašanja u sportskim organizacijama, u Hrvatskoj je ostala ograničena i pretežno projektno orijentirana, bez dosljedne institucionalne implementacije. Radnje koje su se najčešće poduzimale bile su procedure za minimiziranje rizika (provjere kaznenih dosjea, postupak procjene rizika itd.), razvoj kodeksa ponašanja ili etičkih smjernica za trenere_ice i osobe na rukovodećim pozicijama i mjestima odlučivanja (Fasting, 2019). Ovaj projekt pokazao je kako je Olimpijski odbor imao pisani plan za sprječavanje i borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja u sportu te da je raspravljao o promjeni statuta organizacije dodavanjem pravila koje zabranjuje rodno uvjetovano nasilje.

Prevencija nasilja u sportu među djecom u Hrvatskoj provodi se kroz niz različitih aktivnosti usmjerenih na djecu predškolske i osnovnoškolske dobi, uključujući edukaciju o načelima fair playa, pozitivnom ponašanju u sportu i na sportskim natjecanjima, kao dio šireg pristupa zaštiti djece u sportskim okruženjima. Takve aktivnosti zabilježene su i u međunarodnoj *studiji mapiranja o zaštiti djece u sportu* koja obuhvaća i hrvatski kontekst, gdje je navedeno da se prevencija nasilja u sportu provodi kroz edukativne mjere i programe usmjerene na najmlađe sudionike sportskih aktivnosti (Europska komisija, 2019). No specifičan fokus na rodno uvjetovano nasilje nije zabilježen.

VI. Zaključak

Analiza dostupnih politika, praksi, istraživanja i dokumentacije pokazuje da u Hrvatskoj ne postoji ranije zabilježena povijest sveobuhvatnog i sustavno razvijenog pristupa zaštiti od rodno uvjetovanog nasilja u sportu. Iako su u pojedinim razdobljima poduzimane određene mjere, poput razvoja edukacija o zaštiti djece i uspostavljanja uloga službenika za zaštitu u širem sustavu, ne postoje etičke smjernice niti kodeksi ponašanja specifično razvijeni za sportski sektor. Postojeći kodeksi i protokoli iz drugih područja mogu se djelomično primijeniti ili prilagoditi sportu, no takva praksa ostaje fragmentirana i neujednačena.

Društveni diskurs dodatno ukazuje na nedostatak javne svijesti o prirodi i razmjerima rodno uvjetovanog nasilja i zlostavljanja djece, uključujući i poricanje postojanja problema. Taj je nedostatak znanja i razumijevanja posebno izražen u sportu, gdje se nasilje često normalizira ili percipira kao dio „sportske kulture“. Iako su se u medijima povremeno pojavljivali iskazi osoba koje su javno progovarale o iskustvima zlostavljanja u sportu, Hrvatska do danas nije doživjela skandal većih razmjera koji bi snažnije potaknuo institucije, sportske organizacije i širu javnost na sustavne promjene.

Zaštita djece od nasilja u Hrvatskoj temelji se na pristupu koji uključuje više dionika i sektora, što predstavlja važnu snagu postojećeg sustava. Međutim, kada je riječ o sportu, ovaj pristup ostaje nedovoljno razrađen. Ne postoji cjelovit i sustavan program zaštite djece u sportu, niti nacionalni standardi za preventivno djelovanje i upravljanje slučajevima rodno uvjetovanog nasilja povezanim sa sportskim okruženjima. Također, uloga organizacija civilnog društva u ovom području nije jasno definirana unutar sportskog sustava, od nacionalne do klupske razine.

U tom kontekstu, obrazovanje i daljnja istraživanja na ključnim točkama sportskog sustava predstavljaju nužan preduvjet za razvoj učinkovitih rješenja. Razumno bi bilo razmotriti izmjene Zakona o sportu kako bi se u njega uključile odredbe o zaštiti svih dionika_ica sporta u slučajevima rodno uvjetovanog nasilja, kao i o promicanju inkluzije, rodne ravnopravnosti i nenasilnih modela muškosti u sportskim okruženjima. Takav normativni okvir trebao bi biti popraćen jasnim sustavom upravljanja slučajevima koji bi nadopunjavao postojeće mehanizme socijalne skrbi te osnaživao roditelje kao primarne skrbnike djece.

Suradnja ključnih ministarstava i relevantnih institucija predstavlja važnu priliku za razjašnjavanje uloga i odgovornosti, dogovor zajedničkog djelovanja i razvoj holističkog pristupa zaštiti djece u sportu i kroz sport. Taj bi se potencijal mogao ostvariti uspostavom stalnog strateškog foruma ili koordinacijskog tijela koje bi omogućilo multiagencijski i multidisciplinarni pristup. Posebno je važno ojačati suradnju između sportskog sustava i pravosudnih te drugih nadležnih agencija, kako bi se osigurali učinkoviti odgovori na prijavljene indikacije nasilja.

Razvijanje partnerstava s organizacijama koje imaju iskustvo u radu sa žrtvama nasilja, poput savjetodavnih linija i specijaliziranih udruga, može pružiti dodatnu podršku sportskim organizacijama dok se ne uspostave vlastiti, održivi mehanizmi zaštite. Istodobno, ključno je uključiti djecu i mlade kao ravnopravne dionike u razvoj i provedbu budućih strategija i akcijskih planova. Ako djeca nisu svjesna svojih prava u sportu i nemaju priliku sudjelovati u oblikovanju sigurnih sportskih okruženja, sustavi zaštite ostat će nedovoljno učinkoviti, a vjerojatnost prijavljivanja nasilja bit će manja.

U konačnici, uspostava održivog sustava zaštite djece u sportu zahtijeva jasan politički okvir koji uključuje dogovorene nacionalne vrijednosti temeljene na pravima djeteta, pisanu politiku zaštite koja jasno definira očekivanja svih dionika_ica, pristup s više dionika_ica uz jasnu podjelu odgovornosti te akcijski plan s mjerljivim ciljevima. Zaštita djece u sportu nije odgovornost jedne institucije ili organizacije, već zajednička obveza svih aktera_ki uključenih u sportski i odgojno-obrazovni sustav.

VII. Popis literature

- Bartoluci, S., i Baršić, M. (2020). „Još si i lijepa i igrač nogomet?": rodna (ne)ravnopravnost i nogomet/futsal', *Studia ethnologica Croatica*, 32(1), str. 97-126. Dostupno na: Hrčak.
- Chalabaev, A. i sur. (2013) The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise* [online], 14(2). Dostupno na: Research Gate [18. travnja 2025.]
- EPAS, Središnji državni ured za šport i Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske (2018) *Rješavanje pitanja nejednakosti u športu: Položaj žena na rukovodećim pozicijama i sprječavanje nasilja nad ženama u športu* [online]. Dostupno na:
<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Sa%C5%BEetak%20informacija%20o%20Konferenciji.pdf> [14. travnja 2025.]
- Europski institut za ravnopravnost spolova (2016) *Rodna diskriminacija* [online]. (2016) Europski institut za ravnopravnost spolova. Dostupno na: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1090?language_content_entity=hr [18. travnja 2025.]
- Europska komisija (2019) *Safeguarding Children in Sport: A mapping study* [online]. Dostupno na: https://100prozent-sport.at/wp-content/uploads/2020/10/Safeguarding-Children-in-Sport_A-mapping-study.pdf?utm_source=chatgpt.com [14. travnja 2025.]
- Europska komisija (2020) *KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA, Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025.* [online]. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0152> [12. travnja 2025.]
- Europska komisija (2022) *Prema većoj rodnoj ravnopravnosti u sportu: Preporuke i akcijski plan skupine na visokoj razini za rodnu ravnopravnost u sportu (2022.)* [online]. Dostupno na: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/684ab3af-9f57-11ec-83e1-01aa75ed71a1> [10. travnja 2025.]

Europska komisija (2025) *Strategija za rodnu ravnopravnost* [online] Dostupno na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_hr [15. travnja 2025.]

Europski parlament (2011) *Što je rodno uvjetovano nasilje i što EU čini kako bi ga suzbio* [online]. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/topics/hr/article/20210923STO13419/sto-je-rodno-uvjetovano-nasilje-i-sto-eu-cini-kako-bi-ga-suzbio#to-je-rodno-uvjetovano-nasilje-9> [12. travnja 2025]

Fasting, K. (2019) *All in! Towards gender balance in European sport: Analytical report of the data collection campaign* [online]. Dostupno na: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/gender-equality-in-sport/data-collect> [10. travnja 2025]

FRA, EIGE, Eurostat (2024), *EU gender-based violence survey – Key results. Experiences of women in the EU-27*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Gabrelo Jurakić, Z. (2023) *Djevojkama bi bilo bolje da se bave nečim drugim, a ne sportom: stavovi prema sportašicama i (ne)ravnopravnost u sportskom okruženju* [online]. Dostupno na: <https://repozitorij.kif.unizg.hr/object/kif:1808> [5. travnja 2025.]

Gentile, A. i sur. (2018) „You play like a Woman!“ Effects of gender stereotype threat on Women's performance in physical and sport activities: A meta-analysis. *Psychology of Sport and Exercise* [online], 39. Dostupno na: Science Direct [18. travnja 2025.]

Guillet, E. i sur. (2000) „If it contradicts my gender role, I'll stop": Introducing survival analysis to study the effects of gender typing on the time of withdrawal from sport practice: A 3-year study. *European Review of Applied Psychology* [online] 50(4). Dostupno na: Research Gate [16. travnja 2025.]

Guillet, E i sur. (2006) Understanding Female Sport Attrition in a Stereotypical Male Sport Within the Framework of Eccles's Expectancy–Value Model. *Psychology of Women Quarterly* [online] 30 (4). Dostupno na: Research Gate [16. travnja 2025.]

Halbert, C. (1997) TOUGH ENOUGH AND WOMAN ENOUGH: Stereotypes, Discrimination, and Impression Management Among Women Professional Boxers. *Journal of Sport and Social Issues* [online] 21 (1). Dostupno na: Sage Journals [18. travnja 2025.]

Hamilton, T. (2023) *Women's World Cup prize money up 300% but still one-third of men's* [online]. ESPN. Dostupno na:

https://www.espn.com.au/football/story/_/id/37637205/women-world-cup-prize-money-300-percent-one-third-mens [12. travnja 2025.]

hooks, b. (2004) *Feminizam je za sve: strastvena politika*. Zagreb: Centar za ženske studije.

Hrvatski atletski savez (2023) *Ostali dokumenti* [online]. Dostupno na: <https://www.has.hr/index.php/dokumenti/ostali-dokumenti> [10. travnja 2025.]

Hrvatski olimpijski savez (2018) *Rodna ravnopravnost u sportu: Prijedlog strateške akcije 2014. – 2020.* [online]. Dostupno na: <https://media-hoo.b-cdn.net/images/dokumenti/zene-u-sportu/rodna-ravnopravnost.pdf> [12. travnja 2025.]

Hrvatski olimpijski odbor (2019) *Povjerenstvo za rodnu ravnopravnost Europskih olimpijskih odbora: Strategija 2019. – 2021.* [online]. Dostupno na: https://media-hoo.b-cdn.net/images/dokumenti/Ravnopravnost_i_sport/rodna-ravnopravnost-2019-2021-brosura.pdf [10. travnja 2025.]

Hrvatski olimpijski odbor (2023) *4. sjednica Komisije za ravnopravnost spolova u sportu obilovala izvješćima o aktivnostima između dviju sjednica* [online]. Dostupno na: <https://www.hoo.hr/post/4-sjednica-komisije-za-ravnopravnost-spolova-u-sportu-u-znaku-izvjea-o-brojnim-aktivnostima> [10. travnja 2025.]

International Fair Play Committee (2025) *What is Fair Play?* [online]. Dostupno na: <https://www.fairplayinternational.org/what-is-fair-play-> [14. travnja 2025.]

Kamenov, Ž., i sur. (2011) *Uloga iskustva rodno neravnopravnog tretmana u obitelji u percepciji, stavovima i sklonosti rodnoj diskriminaciji. Revija za socijalnu politiku* [online] 18 (2). Dostupno na : Hrčak [12. travnja 2025.]

Liao, M., i Craig, K. (2023) *Tackling Violence Against Women and Girls in Sport: A Handbook for Policy Makers and Sports Practitioners*. Pariz: UNESCO.

Ministarstvo turizma i sporta (2015) *Živjeti fair play* [online]. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/Publikacija%20-%20%C5%BDivjeti%20fair%20play.pdf [12. travnja 2025.]

Ministarstvo turizma i sporta (2025) *Prevenција nasilja sportom u školama* [online]. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/prevenција-nasilja-sportom-u-skolama/21689> [12. travnja 2025.]

Ministarstvo unutarnjih poslova (2010) *Akcijski plan za provedbu programa mjera edukacije u borbi protiv nasilja u športu, na športskim natjecanjima i izvan njih* [online]. Dostupno na: <https://mup.gov.hr/gradjani-281562/savjeti-281567/nasilje-281582/sport-i-nasilje-19471/akcijski-plan-za-provedbu-programa-mjera-edukacije-u-borbi-protiv-nasilja-u-sportu-na-sportskim-natjecanjima-i-izvan-njih/282000> [10. travnja 2025.]

Narodne novine (2021) *Zakon o sportskoj inspekciji* [online] (86/12, 98/19, 34/21). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/3948/zakon-o-sportskoj-inspekciji-2021-2025> [15. travnja 2025.]

Narodne novine (2023) *Zakon o sportu* [online], (141/22). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/300/zakon-o-sportu> [15. travnja 2025.]

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (2019) *Okrugli stol "Prevenција nasilničkog ponašanja i seksualnog uznemiravanja u sportu"* [online]. Dostupno na: <https://arhiva.prs.hr/index.php/suradnja/druge-suradnje/2597-okrugli-stol-prevenција-nasilnickog-ponasanja-i-seksualnog-uznemiravanja-u-sportu> [10. travnja 2025.]

SeZaM (2025) *Rodno uvjetovano nasilje: Nasilje* [online]. Dostupno na: <https://sezamweb.net/rodno-uvjetovano-nasilje/nasilje> . [12. travnja 2025.]

Središnji državni ured za šport (2019) *Nacionalni program športa 2019. - 2026.* [online]. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/sport-21680/nacionalni-program-sporta-2019-2026-21681/nacionalni-program-sporta-2019-2026/21701> [15. travnja 2025.]

Sveučilište u Rijeci (2022) *Održan Međunarodni simpozij „Seksualno i rodno uvjetovano nasilje i njegova prevencija u obrazovanju“* [online]. Dostupno na:

<https://uniri.hr/vijesti/odrzan-medunarodni-simpozij-seksualno-i-rodno-uvjetovano-nasilje-i-njegova-prevencija-u-obrazovanju/> [10. travnja 2025.]

Vijeće Europe (2011) *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* [online]. Dostupno na: <https://rm.coe.int/168046247>. [12. travnja 2025]

Vijeće Europe (2011 a) *Diskriminacija na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Europi* [online]. Dostupno na: <https://rm.coe.int/diskriminacija-na-osnovi-seksualne-orijentacije-i-rodnog-identiteta-u-/16807ba909> [12. travnja 2025]

Vijeće Europe (2017) *Priručnik za prevenciju i djelovanje u situacijama mogućeg seksualnog nasilja nad djecom i mladima u športu* [online]. Dostupno na: <https://mint.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti-sdus/docs/START%20TO%20TALK/Priru%C4%8Dnik%20za%20prevenciju%20i%20djelovanje%20u%20situacijama%20mogu%C4%87eg%20seksualnog%20nasilja%20nad%20djecom%20i%20mladima%20u%20%C5%A1portu.pdf> [10. travnja 2025.]

Vijeće Europe (2025) *start to talk. org* [online]. Dostupno na: <https://human-rights-channel.coe.int/stop-child-sexual-abuse-in-sport-hr.html> [10. travnja 2025]

Vijeće Europe (2025 a) *All In Plus: Promoting greater gender equality in sport* [online]. Dostupno na: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/gender-equality-in-sport/about> [10. travnja 2025.]

Women's Sports Foundation (2009) *WOMEN'S SPORTS & FITNESS FACTS & STATISTICS* [online]. Dostupno na: <https://www.womenssportsfoundation.org/> . [16. travnja 2025.]

Žnidarec Čučković, A. (2018) *Inkluzivni i inovativni pristupi nastavi TZK-a i sportskom vježbanju: Priručnik dobre prakse za kretanje putem sportske aktivnosti* [online]. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/sport_arhiva/EPAS_prirucnik_VE2018.pdf [5. travnja 2025.]

Istraživanje o stavovima, znanju i praksama trenera_ica i nastavnika_ica u sportskom obrazovanju u vezi s rodno uvjetovanim nasiljem u sportu te promocijom rodne pravde u sportu u hrvatskoj

Autori_ice:

doc. dr. sc. paed. Ana Žnidarec Čučković

univ. mag. ling. i mag. philol. bohem. Nina Čolović

univ. mag. paed. Ivan Goletić

Zagreb, 2025.

Sadržaj

1. Uvod	30
2. Kvantitativna analiza roda u sportskom obrazovanju	32
2.1. Opis metodologije i uzorka ispitanika_ica	32
2.2. Rezultati i uvidi	35
2.2.1. Stavovi prema sportu	35
2.2.2. Inkluzivne strategije rada s djecom i mladima unutar sporta	38
2.2.3. Nasilje i sportsko okruženje	39
2.2.4. Stavovi o rodnim normama, seksualnosti i nasilju	43
2.2.5. Stavovi o rodno uvjetovanom nasilju	46
3. Kvalitativno istraživanje	49
3.1. Opis metodologije i uzorka ispitanika_ica	49
3.2. Razumijevanje roda i rodno uvjetovanog nasilja	50
3.3. Znanje o rodno uvjetovanom nasilju i percipirane posljedice	51
3.4. Rod i sudjelovanje djece i mladih u sportu	52
3.5. Osobna iskustva i svjedočenja rodno uvjetovanog nasilja u okolini	53
3.6. Stavovi o raširenosti i oblicima rodno uvjetovanog nasilja	53
3.7. Edukacija o rodu i rodno uvjetovanom nasilju	54
3.8. Prakse i ponašanja: kako sudionici_ce adresiraju nasilje	54
3.9. Upoznatost s politikama i procedurama usmjerenima na iskorjenjivanje nasilja	55
3.10. Predložene promjene u sportskim aktivnostima i prostorima	55
4. Preporuke za daljnji rad na temama roda u sportskom obrazovanju	56
4.1. Edukacija i obrazovanje	56
4.2. Sportski prostori i infrastruktura	56
4.3. Sport i rad, organizacija sporta	57
4.4. Autonomija i sloboda.....	57

4.5. Dodatne aktivnosti i inkluzija	57
---	----

1. Uvod

Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture za mnoge djecu i mlade prvi je susret sa sportom. Ali i odlučujući za to hoće li se u njemu zadržati i u kojem obliku. Ako dijete krene sa sportskim aktivnostima u prvome razredu osnovne škole, nakon završetka srednje škole, provest će oko dvanaest godina u sportskom obrazovanju. U tom periodu, djeca i mladi trebali bi se susresti s različitim vrstama sporta i okušati se u njima te naučiti kako i zašto integrirati tjelesnu aktivnost u svoju svakodnevicu. Tjelesna i zdravstvena kultura, kao i rekreativni treninzi, treba pobuditi užitek u vježbanju, asocirajući uz tjelovježbu radost, zaigranost i brigu za vlastito zdravlje. To je i često propuštena prilika da se djeci i mladima u ekonomski i socijalno zahtjevnim uvjetima odrastanja osigura podrška u razvoju i interesima koje iskazuju.

Budući da je sport jedna od rijetkih domena u kojoj rod opstaje, s većinom sportova organiziranim dijeljenjem sudionika_ica u muške i ženske timove, a nerijetko i u muške ili ženske sportove, ucrtane granice i njima pridružena značenja reproduciraju i školstvo i rekreativni treninzi za djecu i mlade svojim programima i metodama rada. Pritisak školskih i rekreativnih okruženja na oblikovanje i artikulaciju roda u skladu s očekivanjima utkanim u sportsko obrazovanje kreira i potiče nelagodu oko tijela, kako oko vlastita odraza u ogledalu tako i oko načina na koje tijelo ulazi u interakciju s okolinom.

Iako sport nudi uvjete za izgradnju solidarnosti, osjećaja kolektiva i uzajamne podrške, usmjerenost sportskih aktivnosti na tijelo plodnim je mjestom za nasilje u raznim oblicima - od nasilja među vršnjacima_kinjama preko nasilja nastavnica_ika i trenerica_a prema djeci i mladima do izlaganja rigoroznim dijetama i drugim obrascima ponašanja koje mogu nanijeti dugotrajne probleme djetetu u razvoju. Kompleksne i ubrzane razvojne promjene u djetinjstvu i adolescenciji tako se isprepliću s tegobama koje donose rodne stege koje discipliniraju djecu od rane dobi u to kako je moguće postojati i kretati se društvenim odnosima. Time se negativno utječe na samopouzdanje, smanjuje volju za sudjelovanjem u sportskim aktivnostima i otuđuje djecu i mlade od tjelesne aktivnosti nakon što udovolje obvezama propisanim školskim programom.

Rodno uvjetovano nasilje zahvaća tijela i žena i muškaraca, kao i interpolnih, trans i kvir osoba. Stroge granice koje socijaliziraju rod u sportskim prostorima i aktivnostima čine da se na njima nerijetko ozljeđuju tijela koja ih prelaze u bilo kojem obliku; bilo da se radi o ženama u

muškim sportovima, o muškarcima u ženskim sportovima ili borbi protiv homofobije, transfobije, interfobije u sportu. U istraživanju će poseban pogled biti upućen tome kako rod ograničava i uvjetuje sudjelovanje u sportu te što je moguće poduzeti po tom pitanju.

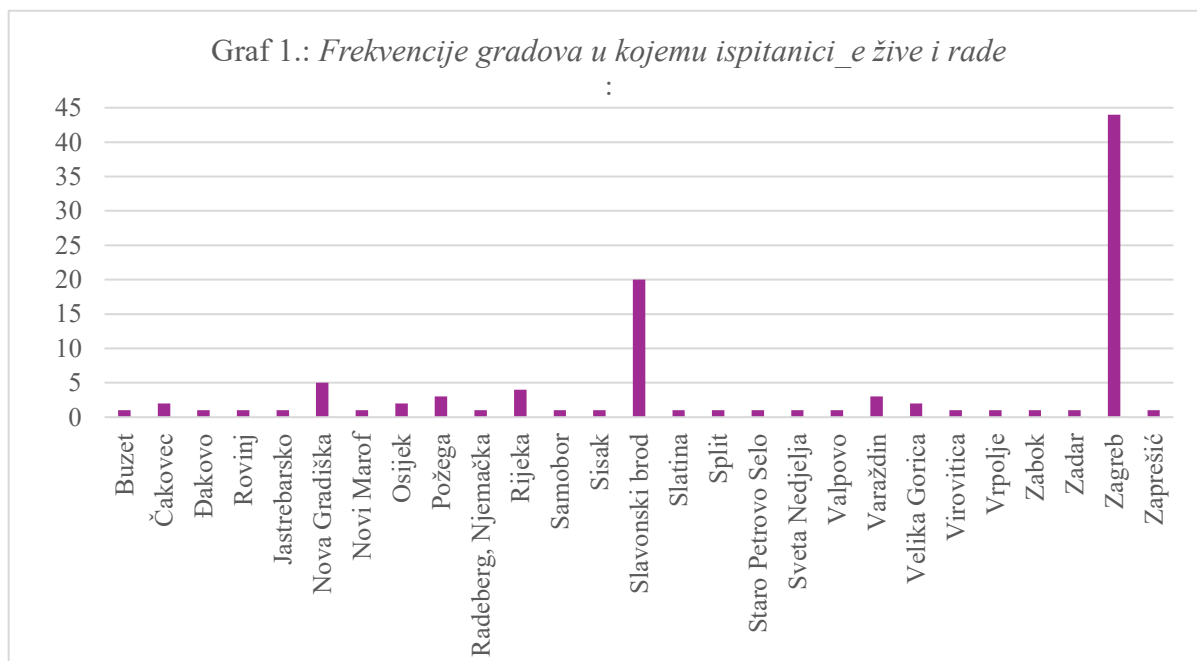
Istraživanje je nastalo kao dio međunarodnog projekta *Equi Champions - Promoting Inclusion, Gender Equity, And Non-Violent Models Of Masculinities In Sports Environments*, a teži zahvaćanju i analizi stavova, znanja i praksi nastavnika_ica Tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim i srednjim školama, trenera_ica koji_e rade s djecom i mladima te studenata_ica kineziologije. Prikupljene spoznaje poslužit će izgradnji strategija za stvaranje uključivih okruženja u sportskom obrazovanju i njegova raspetljavanja od zagušujućih zahtjeva roda.

2. Kvantitativna analiza roda u sportskom obrazovanju

2.1. Opis metodologije i uzorka ispitanika_ica

Istraživanje je usredotočeno na stavove, znanja i prakse sportskih trenera_ica i nastavnika_ica Tjelesne i zdravstvene kulture (TZK-a) u Hrvatskoj o rodno uvjetovanom nasilju u sportu i promicanju pravednijih odnosa s obzirom na rod u sportu. Kvantitativni dio analize teži ponuditi presjek zatečene situacije u sportskom obrazovanju kako bi se mogao usmjeriti rad s osobama koje ga izgrađuju i koje mogu doprinijeti promjenama. U istraživanju su korištena tri mjerna instrumenta: Life Champions - Sports for Development, Nós com Elas (Us with Them) - engaging and retaining girls and women in sports i skala The Gender Equitable Men (GEM). Podaci su prikupljeni tijekom rujna i listopada 2024., online, putem aplikacije Google Obrazac.

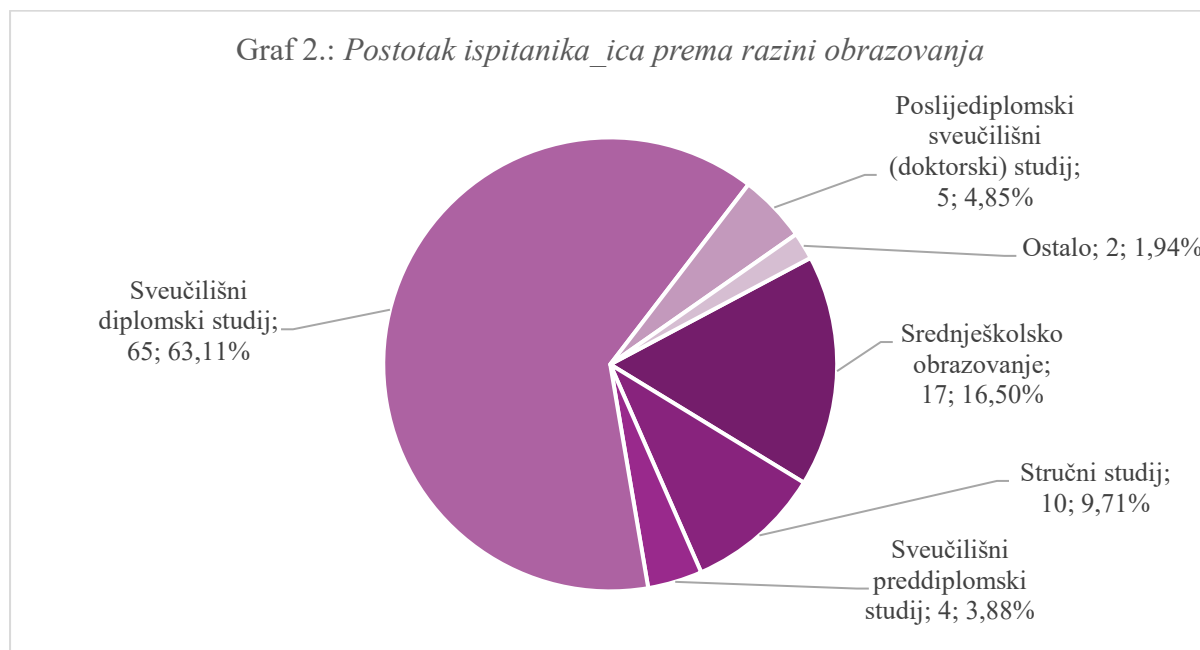
Upitnik je ispunio 103 osobe. Prema dobi ispitanici su bili između 18. i 65. godina s prosječnom dobi od 34,09 godina. Najčešće se radilo o ispitanicima koji su imali 22 godine, što je ujedno i mod mjera, dok je medijan prema dobi ispitanika iznosio 33 godina. U istraživanju sudjelovalo je 63 muškaraca i 40 žena iz cijele Hrvatske. Najviše sudionika živi i radi u Zagrebu (44), Slavonskom Brodu (20) te Novoj Gradiški (5). Rasprostranjenost ispitanika na temelju grad u kojem žive i rade vidljiv je u Grafu 1.: *Frekvencije gradova u kojemu ispitanici_e žive i rade.*

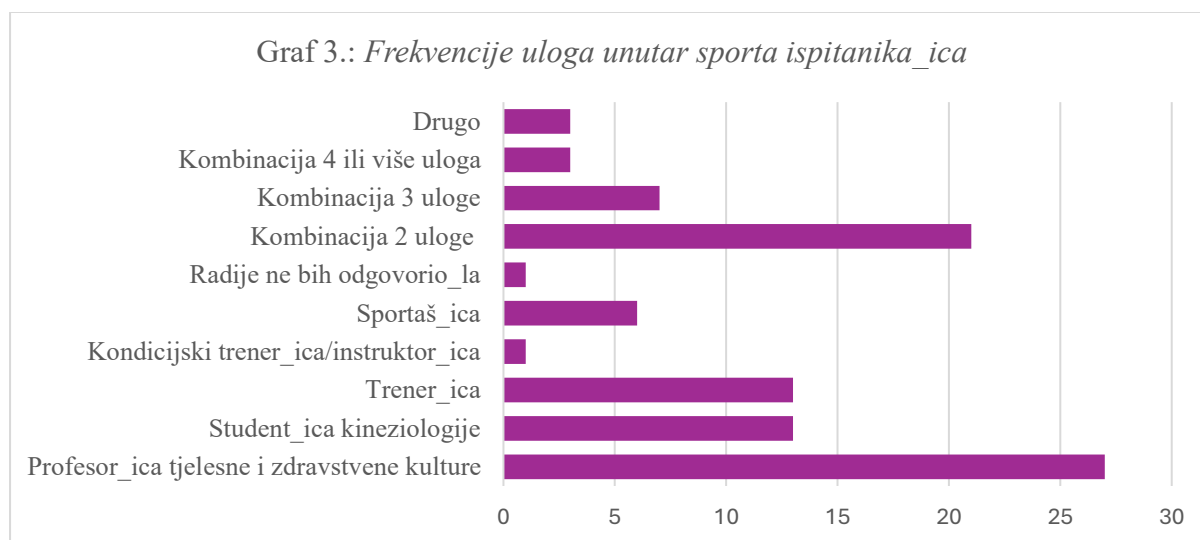
Na temelju stupnja obrazovanja ispitanici su većinom završili sveučilišni diplomski studij (65, 63.11%), stručni studij (10, 9.71%) ili imaju srednjoškolski stupanj obrazovanja (17,

16.5%). Podjelu ispitanika prema stupnju obrazovanja u postocima vidljiva je u Grafu 2.:

Postotak ispitanika_ica prema razini obrazovanja.

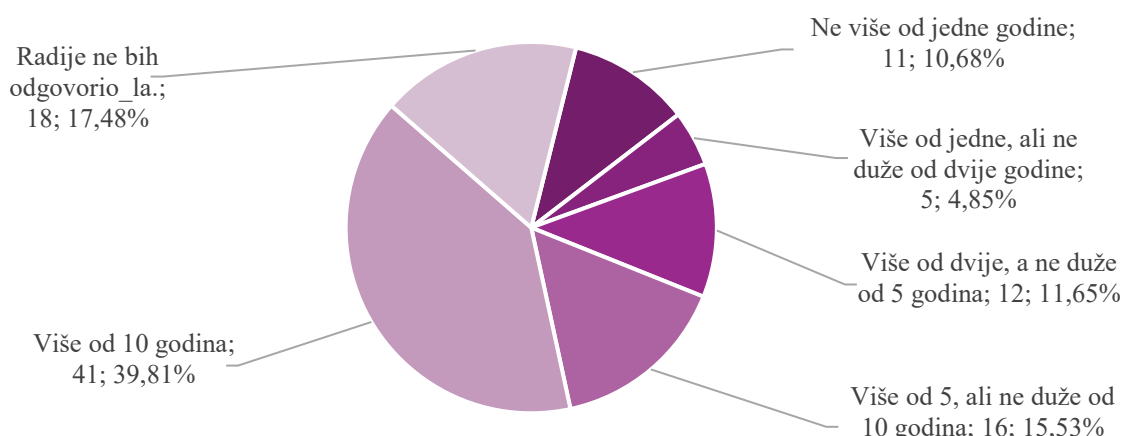

Prema ulogama u sportu ispitanici su najčešće profesori tjelesne i zdravstvene kulture (27), osobe koje imaju kombinacije dvije uloge (21), studenti kineziologije (13) ili treneri (13). Potpuna razrada vidljiva je u Grafu 3.: *Frekvencije uloga unutar sporta ispitanika_ica.*

Ispitanici se razlikuju i prema godinama iskustva provedbe aktivnosti unutar sporta, gdje je većina ispitanika čak njih 41 ima preko 10 godina radnog iskustva. Potpuna razrada vidljiva je u Grafu 4.: *Podjela ispitanika_ica prema godinama iskustva rada.*

Graf 4.: Podjela ispitanika_ica prema godinama iskustva rada

Istraživanje je ispitivalo u kolikim grupama i s kojom populacijom polaznika rade ispitanici. Od 103 ispitanika njih 64 trenutačno vodi, a njih 39 ne provodi sportske aktivnosti. Svi koji provode aktivnosti rade na mjesečnoj bazi s dječacima i mladićima (frekvencije odgovora: 64), a gotovo svi (frekvencije odgovora: 61) provode aktivnosti s djevojčicama i djevojkama. Samo 9 ispitanika radi s polaznicima koji imaju drugi rodni identitet. Najčešće rade s polaznicima u grupi do 30 polaznika (frekvencije odgovora: 36 za dječake i mladiće, 27 za djevojčice i djevojke), zatim u grupama do 50 polaznika (frekvencije odgovora: 10 za dječake i mladiće te 11 za djevojčice i djevojke) ili u grupama do 10 polaznika (frekvencije odgovora: 8 za dječake i mladiće te 11 za djevojčice i djevojke). Detaljnija razrada frekvencija odgovora prema veličini grupe i rodnim identitetima s kojima ispitanici rade vidljiva je Tablici 1.: *Frekvencije odgovora na pitanja vezanim za količinu polaznika_ica aktivnosti prema rodnom identitetu.*

Tablica 1.: Frekvencije odgovora na pitanja vezanim za količinu polaznika_ica aktivnosti prema rodnom identitetu

Veličina grupe / Rodni identiteti polaznika_ica s kojima ispitanici_e rade na mjesečnoj bazi	Djevojčice i djevojke	Dječaci i mladići	Drugi rodni identiteti
Ne rade s ovom populacijom	42	39	94
Grupe do 10 polaznika_ica	11	8	2
Grupe do 30 polaznika_ica	27	36	5
Grupe do 50 polaznika_ica	11	10	2
Grupe do 100 polaznika_ica	6	6	0

Grupe većim od 100 polaznika_ica	4	2	0
Ostalo	2	2	0
Sveukupno	103	103	103

2.2. Rezultati i uvidi

U ovom poglavlju prikazujemo rezultate kvantitativnoga dijela istraživanja, s naglaskom na stavove sudionika_ca prema sportu, inkluzivnim praksama, nasilju u sportskom i školskom okruženju te rodnim normama, seksualnosti i rodno uvjetovanom nasilju. Podaci su grupirani prema tematskim cjelinama: stavovi prema sportu, inkluzivne strategije, iskustva i reakcije na nasilje, stavovi o rodu, seksualnosti i rodno uvjetovanom nasilju.

2.2.1. Stavovi prema sportu

Rezultati pokazuju da sudionici_ice sport doživljavaju kao snažan resurs za razvoj djece i mladih. Sport se povezuje ponajprije sa samopouzdanjem, mentalnim zdravljem, razvojem osjećaja odgovornosti i discipliniranosti te s radom u timu, dok se nešto rjeđe prepoznaje njegova uloga u području poštivanja različitosti i širem osobnom razvoju. Ispitanici navode mnoge kompetencije kao važne za sportske trenere_ice ili profesore_ice tjelesne i zdravstvene kulture. Među najčešćim odgovorima pojavljuju se termini poput znanja (31 puta), komunikativnosti (28 puta), stručnosti (27 puta), pravednosti (25 puta), strpljenja (25 puta), te empatije (22 puta).

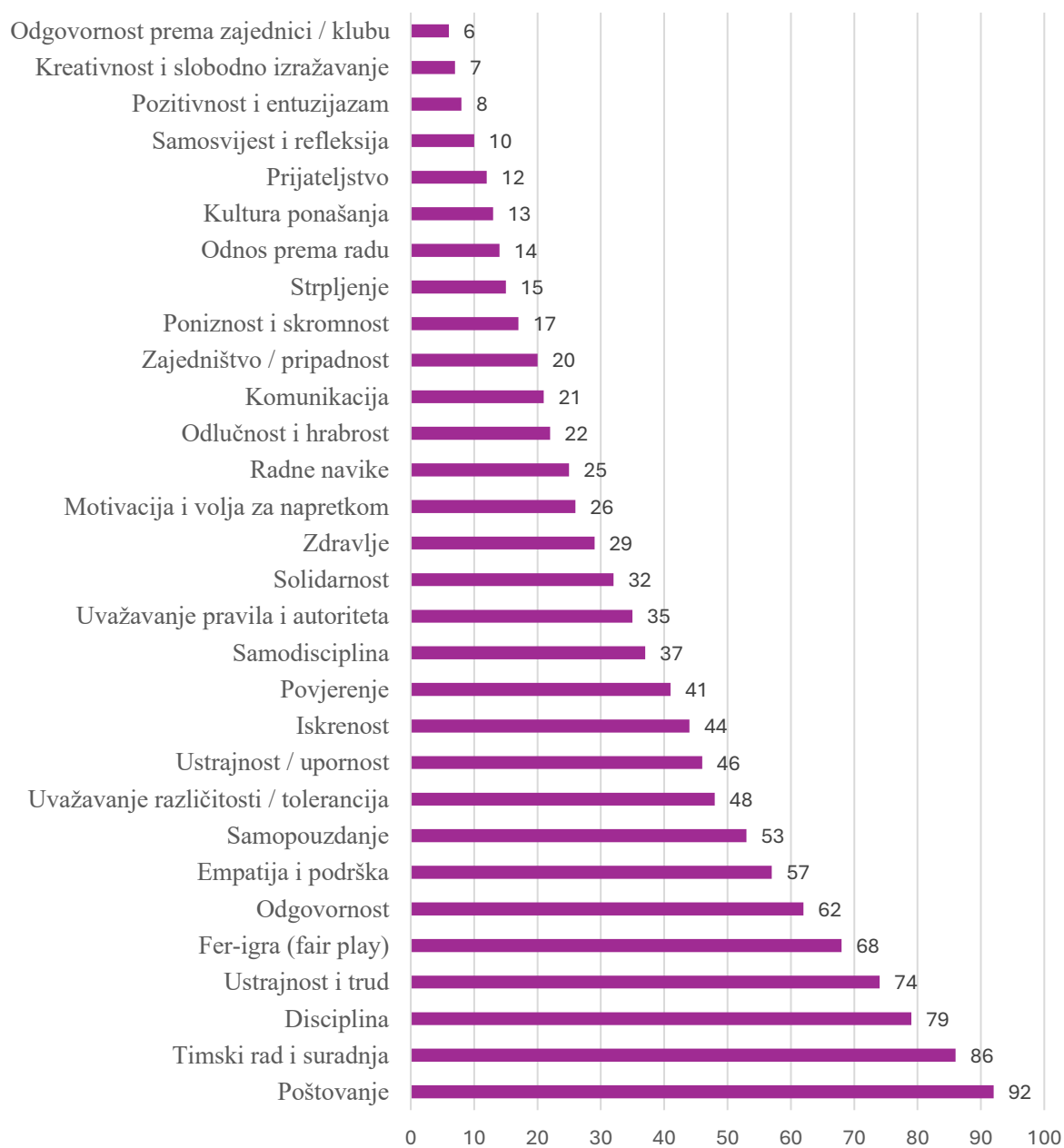
Odgovorima na pitanja vezanim za utjecaj sporta na razvoj djece i mladih ukazuje da ispitanici_e vide veliku važnost i doprinos sporta u razvoju samopouzdanja ($AS^1=3,67$); smanjenu stresa ($AS=3,54$); mentalnog zdravlja ($AS=3,64/4$); svijesti o tijelu ($AS=3,60$); sposobnosti rada u timu ($AS=3,51$); samokontrole i tolerancije ($AS=3,51/4$); osjećaja odgovornosti i discipline ($AS=3,67$); te razvoju fokusa i koncentracije ($AS=3,53/4$). Isto tako uviđaju da sport pozitivno djeluje na djecu i mlade u sferama poštivanja različitosti ($AS=3,23$); empatiji i osobnom razvoju ($AS=3,35$); stvaranju i održavanju dobrih odnosa ($AS=3,44$); te lakšem usvajanju drugih vještina i zdravlja ($AS=3,47$).

Ovim ispitanici_e pokazuju kako smatraju da je sport važan alat u razvoju, odgoju i obrazovanju djece i mladih. U svojim odgovorima na pitanje što treba njegovati i učiti

¹ AS je oznaka za aritmetičku sredinu odgovora gdje je maksimum 4

polaznike_ice najčešće ističu vrijednosti koje se odnose na međusobno poštovanje, suradnju i disciplinu (poštovanje, timski rad, disciplina, ustrajnost, fair-play), dok se vrijednosti poput kreativnosti, samorefleksije ili odgovornosti prema zajednici pojavljuju znatno rjeđe. To sugerira da sudionici_ice naglasak stavljaju na kolektivni rad i pridržavanje pravila, dok su dimenzije kritičkog promišljanja i društvenog angažmana slabije prisutne u njihovim opisima. Više o frekvencijama odgovorima možete vidjeti u Grafu 5.: *Frekvencije vrijednosti koje sudionici_e smatraju važnima za dijeljenje i njegovanja među svojim polaznicima_ama sportstkih aktivnosti/treninga.*

Graf 5.: Frekvencije vrijednosti koje sudionici e smatraju važnima za dijeljenje i njegovanja među svojim polaznicima ama sportskih aktivnosti/treninga

2.2.2. Inkluzivne strategije rada s djecom i mladima unutar sporta

Zanimljivo je da većina ispitanika_ica (77 od 103) smatra da stručnjaci_kinje u sportu poznaju i primjenjuju strategije za uključivanje i zadržavanje djevojaka i žena u sportu, dok samo oko trećine jasno govori kako implementiraju te strategije (32 od 103). Ovakav raskorak između percepcije poznavanja strategija i njihove stvarne primjene ukazuje na to da se inkluzivne prakse često zadržavaju na razini deklarativne podrške, bez sustavnog provođenja u svakodnevnom radu. Njih čak 42 govori kako ne implementira strategije, dok njih 29 radi to djelomično. Kod odgovora koje strategije koriste najčešći su odgovori: motivacija i poticanje djevojaka (34 puta), prilagodba treninga/programa (31 put), kreiranje sigurnog i podražavajućeg okruženja (28 puta), promicanje rodne ravnopravnosti (26 puta), kreiranje poticajnog programa za djevojke (23 puta), te spominju važnost uloge trenera i trenerica u provedbi tih strategija (21 put).

Sportsko okruženje s kojim imaju doticaja smatraju sigurnim i uključujućim (86 se slaže, 13 se djelomično slaže, a 4 se ne slaže). Kao neke od najčešćih razloga ovog osjećaja sigurnosti i uključivosti u prostoru navode: međusobno poštovanje i uvažavanje (67 puta), pozitivnu atmosferu i podršku (59 puta), govore kako nema diskriminacije (54 puta), da treneri potiču jednakost (48 puta), da se radi na kreiranju sigurnog mjesta za djecu i mlade (43 puta), uvažavanje različitosti (39 puta), otvorenu komunikaciju (35 puta), te navode pristup u kojem tim stvara zajednicu (33 puta).

Emocionalna sigurnost sportskog okruženja za djecu i mlade u kojima mogu razvijati svoje vještine te govoriti o svojim nesigurnostima i neizvjesnostima s kojima imaju doticaja je znatno manja. Gdje njih 56 vidi taj prostor kao sigurnim, njih 26 se slaže samo djelomično, a njih 21 ne smatra da postoji ta emocionalna sigurnost. Kao najčešće razloge zašto smatraju da je i barem djelomično emocionalno siguran spominju: povjerenje između trenera i djece (58 puta), podršku i ohrabrivanje (55 puta), otvorenu komunikaciju (51 put), pristupačnost trenera (47 puta), pozitivnu emocionalnu klimu (44 puta), izostanak osuđivanja i ismijavanja (40 puta). U usporedbi s općom percepcijom sigurnosti i uključenosti sportskog okruženja, emocionalna sigurnost doživljava se kao osjetno slabija. To upućuje na to da djeca i mladi u sportu ne dobivaju uvijek dovoljno prostora za izražavanje nesigurnosti i teškoća, unatoč relativno pozitivnoj slici o odnosima i atmosferi.

2.2.3. Nasilje i sportsko okruženje

Odgovori ispitanika upućuju na to da se u školskim i sportskim okruženjima najčešće uočavaju verbalno nasilje, fizičko nasilje, vršnjačko nasilje te negativni komentari vezani uz tjelesni izgled: ovim oblicima je u posljednjih pet godina svjedočilo između 56 i 83 ispitanika (verbalnom nasilju 83, fizičkom 69, bullyingu 56, negativnim komentarima zbog viška kilograma 66), dok su oblici poput uhođenja na društvenim mrežama, nasilja u partnerskim odnosima ili zloupotrebe moći kroz seksualizirane komentare osoba na poziciji autoriteta znatno rjeđe zabilježeni (tim ponašanjima nikada nije svjedočilo 72, 72 odnosno 78 ispitanika). Iako su ti oblici nasilja rjeđe prijavljeni, riječ je o situacijama koje snažno zadiru u privatnost i tjelesni integritet osoba te imaju potencijalno dugoročne posljedice. Njihova niska učestalost u odgovorima stoga ne znači nužno da su zanemarivi, već može upućivati i na njihovu neprepoznatost ili neprijavlivanje. Najčešća neposredna reakcija u situacijama nasilja jest otvorena intervencija usmjerena na počinitelja. Odgovor „rekao_la sam osobi da prestane” javlja se 48 puta kod verbalnog nasilja, 40 puta kod fizičkog nasilja i 40 puta kod negativnih komentara vezanih uz tjelesni izgled, dok se formalni mehanizmi, poput prijave stručnoj službi ili ravnatelju_ici (1 do 7 puta po kategoriji) te pozivanja policije (0 do 2 puta), koriste znatno rjeđe. Istodobno je vidljiv i obrazac pasivnosti: dio ispitanika ne poduzima ništa („nisam se miješao_la“, od 3 do 10 puta, npr. 10 puta kod izolacije od kolega_ica i 7 puta kod seksističkih šala) ili navodi da ne zna kako reagirati (do 4 puta po kategoriji), osobito kod suptilnijih ili društveno osjetljivijih oblika nasilja poput rasizma, homofobije i seksističkih šala. Razgovor sa žrtvom i poticanje na prijavu prisutni su, ali manje zastupljeni od izravnog zaustavljanja nasilnog ponašanja (u većini kategorija 1 do 5 odgovora), što sugerira da se naglasak češće stavlja na trenutnu, neformalnu intervenciju nego na dugoročnu zaštitu i institucionalno rješavanje problema. Istodobno, rijetko posezanje za formalnim mehanizmima (stručna služba, ravnatelj_ica, policija) i prisutna pasivnost u dijelu odgovora ukazuju na to da sustavi podrške nisu dovoljno vidljivi ili percipirani kao dostupni i učinkoviti, što može ograničiti mogućnost dugotrajnijeg rješavanja nasilja. Više o razradi odgovora ispitanika na pitanja o nasilju vidljivi su u *Tablici 2.: Frekvencije iskustva i svjedočanstva nasilja u zadnjih 5 godina unutar škola/sportskih sredina u kojima rade.*

Ispitanici pokazuju podijeljenu informiranost o lokalnim ustanovama koje pružaju podršku djeci: dio navodi da je upoznat (43 puta), podjednak broj da nije (45 puta), a manji dio

je nesiguran ili djelomično upoznat (15 puta). Kao najpoznatiji izvori podrške ističu se Centar za socijalnu skrb (18 puta), školski pedagog/psiholog/učitelj (16 puta), Crveni križ/Caritas (9 puta) i udruge za djecu, sport i mlade (8 puta), uz rjeđe spominjanje policije/MUP-a (6 puta), gradskih službi (5 puta) i savjetovališta poput Hrabrog ili Plavog telefona (4 puta). Najčešće bi se ostvario osobni/direktni kontakt (21 put), zatim telefonom (15 puta) ili preko škole (14 puta), dok se e-mail i mrežne stranice (7 puta) te kontakt putem roditelja ili poznanika (4 puta) navode rjeđe, uz dio neodređenih odgovora bez jasnog opisa načina kontaktiranja (7 puta). Ovakav podijeljen stupanj informiranosti o dostupnim institucijama i organizacijama koje pružaju podršku djeci i mladima sugerira da stručnjaci_kinje u sportu i obrazovanju nemaju uvijek jasnu sliku kome se obratiti u situacijama nasilja ili zanemarivanja, što može dodatno otežati pravovremeno upućivanje djece i mladih na adekvatnu pomoć.

Tablica 2.: Frekvencije iskustva i svjedočanstva nasilja u zadnjih 5 godina unutar škola/sportskih sredina u kojima rade

Situacija u kojoj je neka osoba na meti posebne pozornosti ili uznemiravanja od osobe na poziciji moći (profesora_ice), npr. gledanje i/ili komentiranje tijela žrtve	Uhođenje osoba na društvenim mrežama te objavljivanje kompromitirajućeg sadržaja bez njihovog pristanka	Zbijanje seksističkih šala na račun određenih osoba	Ksenofobija	Bullying	Nasilje u partnerskim odnosima	Nasilje prema dječacima i mladima	Nasilje prema djevojkama i djevojkama	Negativni stavovi, komentari i osjećaji te diskriminacija osoba s viškom kilograma	Homofobija	Rasizam	Vršenje pritiska jedne osobe na drugu da je prati i odvede kući.	Izolacija od kolega_ica	Verbalno nasilje	Fizičko nasilje	Reakcija tj. način djelovanja / Tip nasilja
9	11	28	19	34	14	25	26	40	20	23	8	27	48	40	Rekao_la osobi da prestane s takvim ponašanjem i zaustavio_la nasilje
0	1	0	1	0	1	2	0	0	0	0	1	1	0	0	Pozvao_la sam policiju
3	3	0	0	5	1	4	2	2	1	4	3	5	6	7	Prijavio_la sam to ravnatelju_ici ili stručnoj službi
2	0	1	3	0	1	0	0	1	1	2	0	4	0	0	Nisam znao_la što učiniti

EQUI-CHAMPIONS

Nisam se miješao_la, ništa nisam poduzimao_la	3	7	10	4	5	7	6	1	4	5	3	3	7	7	5
Razgovarao_la sam sa žrtvom i potaknuo_la je da prijavi tu situaciju	3	4	3	0	3	2	5	3	2	3	1	1	4	0	0
Ne želim odgovoriti	5	5	4	3	5	7	9	4	6	5	4	4	7	4	5
Nikada nisam svjedočio_la takvom tipu ponašanja	34	20	47	82	60	61	37	65	56	72	47	71	56	72	78
Kombinacije odgovora	11	13	2	2	1	4	3	2	4	1	9	1	0	5	1
Sveukupno	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103

2.2.4. Stavovi o rodnim normama, seksualnosti i nasilju

Stavovi o rodu mjereni su na ljestvici od 1 (*u potpunosti se ne slažem*) do 5 (*u potpunosti se slažem*), pri čemu prosjek (AS) označava aritmetičku sredinu odgovora. Rezultati pokazuju da ispitanici_uglavnom odbacuju ideju da je kućanstvo primarno vezano uz jedan rod: tvrdnja da su „najvažnije uloge žena briga o kućanstvu i kuhanje” ima nizak prosjek (AS = 1,74; medijan = 1; mod = 1), kao i tvrdnja da su to „najvažnije uloge muškaraca” (AS = 1,61; medijan = 1; mod = 1), što ukazuje na pretežno neslaganje s tradicionalnom podjelom uloga. Slično tome, ni briga o maloj djeci nije jasno pripisana jednom rodu. Izjave da su mijenjanje pelena, kupanje i hranjenje djece odgovornosti oca (AS = 2,30; medijan = 2; mod = 1) ili majke (M = 2,39; medijan = 2; mod = 1) nalaze se oko sredine skale, uz blagu naznaku da se ta briga ipak nešto češće očekuje od majke. S druge strane, vrlo se snažno podržava ideja da roditeljstvo ima prednost nad karijerom za oba roda: stav da bi muškarac s djecom trebao više brinuti za njih nego za svoju karijeru ima visok prosjek (AS = 3,16; medijan = 3; mod = 3), a gotovo identičan obrazac vidljiv je i za žene (AS = 3,17; medijan = 3; mod = 4), uz nešto češće potpuno slaganje u slučaju majki. Kada je riječ o donošenju odluka u domu, ni žene (AS = 2,10; medijan = 2; mod = 1) ni muškarci (AS = 2,19; medijan = 2; mod = 1) nisu jasno pozicionirani kao oni koji bi trebali imati posljednju riječ, što sugerira da ispitanici ne podržavaju čvrstu rodnu hijerarhiju u obitelji, ali da blagi trag tradicionalnog obrasca i dalje postoji u korist muškaraca.

Ukupno gledano, prosječne vrijednosti upućuju na tendenciju prema ravnopravnijem, partnerskom modelu odnosa, uz zadržane elemente mekog tradicionalizma u očekivanjima od majčinske uloge. Drugim riječima, formalno se odbacuje jasna podjela uloga po rodu, ali se i dalje zadržava očekivanje da će majke preuzimati nešto veću razinu brige i emocionalnog rada u obitelji.

Rezultati pokazuju da ispitanici_uglavnom odbacuju ideju da je izražavanje emocija znak psihološke slabosti. S tvrdnjom da su muškarci/dječaci koji pokazuju emocije psihološki slabiji prosječno se ne slažu (AS = 1,75; medijan = 1), a slično vrijedi i za žene/djevojčice (AS = 1,66; medijan = 1). S druge strane, poruke o pravom muškarcu i pravoj ženi pokazuju slabu sklonost tradicionalnijem shvaćanju snage: tvrdnja da muškarac treba biti čvrst i jak da bi bio pravi ima AS = 2,46 (medijan = 2), a analogna tvrdnja za žene ima AS = 2,30 (medijan = 2), što upućuje na to da dio ispitanika prihvaća ideal čvrstoće i izdržljivosti kao normu za oba roda. Umjerena, ali prisutna nelagoda javlja se i prema rodno nekonformnim izrazima. Tvrdnja da je

neugodno vidjeti ženstvenog muškarca (AS = 2,33; medijan = 2) ili muškobanjastu ženu (AS = 2,21; medijan = 2) nalazi se oko sredine skale, što znači da dio sudionika ipak osjeća određeni otpor. Slično, stav „ako me netko uvrijedi, branit ću svoju reputaciju, pa čak i silom ako bude potrebno” nije jasno ni prihvaćen ni odbačen (AS = 2,36; medijan = 2), što sugerira da ideja obrane časti još uvijek ima određenu težinu.

Ukupno, podaci pokazuju da ispitanici_e većinom odbacuju stigmatiziranje emocija kao slabosti, ali da norme čvrstoće i zadržke prema rodnoj nekonformnosti i dalje u malom dijelu oblikuju njihove stavove. Takva zadržka prema rodno nekonformnim izrazima može u sportskom kontekstu otežati uključivanje djece i mladih koji ne udovoljavaju stereotipnim predodžbama o maskulinitetu i ženstvenosti, osobito u okruženjima u kojima se naglašava tjelesnost i natjecateljstvo.

Sudionici_e se u prosjeku ne slažu s tvrdnjom da su žene manje talentirane za sport od muškaraca (AS = 1,82; medijan = 1), što upućuje na odbacivanje ideje o ženskoj „manjoj sportskog darovitosti“. Nešto su ambivalentniji oko tvrdnje da su muškarci otporniji u sportu od žena (AS = 2,55; medijan = 2), pa se može govoriti o blagoj sklonosti priznavanju muške fizičke prednosti, ali bez jasnog konsenzusa. Procjene o rodnoj pravednosti nastavnika i trenera su podijeljene. Tvrdnja da profesorice tjelesne i trenerice imaju rodno pravednije stavove od svojih muških kolega ima vrijednosti blizu sredine skale (AS = 2,22; medijan = 3), kao i obrnuta tvrdnja da su profesori i treneri pravedniji od svojih kolegica (AS = 2,08; medijan = 3), što sugerira da ispitanici nemaju jasno oblikovano mišljenje o tome koji je rod pravedniji u sportskom okruženju. Slično tome, stav da nastavnici i treneri pri usmjeravanju učenika_ca u odabiru sporta ne savjetuju jednako dječake i djevojčice, već polaze od pretpostavke da su dječaci bolji u nekim, a djevojčice u drugim aktivnostima, također nije snažno prihvaćen (AS = 2,26; medijan = 2), premda upućuje na to da dio ispitanika_ica ipak prepoznaje rodno obilježene preporuke u sportskom kontekstu.

Ukupno, podaci sugeriraju da ispitanici_e uglavnom odbacuju ideju o ženskoj inferiornosti u sportu, ali da se određene predodžbe o muškoj fizičkoj otpornosti i rodno obojenim praksama u sportu i dalje djelomično zadržavaju.

Stavovi o seksualnosti i zdravlju ispitanika_ica pokazuju vrlo snažno slaganje s važnošću uključenosti oba roditelja u odgoj djece: i sudjelovanje oca (AS = 4,67; medijan = 5) i

sudjelovanje majke (AS = 4,69; medijan = 5) procjenjuju se kao iznimno važne, što upućuje na normu zajedničke roditeljske odgovornosti. Istodobno, stavovi o odgovornosti za siguran seks i izbjegavanje trudnoće pokazuju blagu tendenciju rodno podijeljene odgovornosti. Tvrdnja da je pripremljenost na siguran seks odgovornost muškaraca nalazi se oko sredine skale (AS = 2,62; medijan = 3), dok je tvrdnja da je izbjegavanje trudnoće odgovornost žena nešto niže ocijenjena (AS = 2,14; medijan = 2), što sugerira da dio ispitanika i dalje vidi specifične muške i ženske uloge u području reproduktivnog zdravlja. Kad je riječ o stavovima prema kvir osobama, osobni odnosi izgledaju znatno prihvatljivije od profesionalnih uloga. Tvrdnja da lezbijkama, biseksualnim i gej osobama ne bi trebalo dopustiti rad s djecom i mladima ima umjereno nizak rezultat (AS = 2,38; medijan = 2), što upućuje na podijeljene, ali ipak pretežno nesuglasne stavove, dok se ideje da ispitanici „nikada ne bi imali lezbijku za prijateljicu” ili „gej osobu za prijatelja” u prosjeku jasno odbacuju (AS = 1,84 i 1,90; oba medijan = 1).

Ukupno gledano, podaci upućuju na snažno vrednovanje roditeljske uključenosti oba roda, umjerenu sklonost tradicionalnoj podjeli odgovornosti u području seksualnog i reproduktivnog zdravlja te relativno prihvaćanje kvir osoba u privatnim odnosima, uz ambivalenciju kada je riječ o njihovom radu s djecom i mladima. Ovakav raskorak između privatnog prihvaćanja i zadržke prema profesionalnim ulogama kvir osoba sugerira da se seksualna orijentacija i rodni identitet i dalje doživljavaju kao potencijalni rizik u radu s djecom i mladima, što upućuje na postojanje duboko ukorijenjenih stereotipa unatoč deklarativnoj otvorenosti.

Ispitanici pokazuju izrazito odbacivanje ideje da bi žrtve trebale trpjeti rodno uvjetovano nasilje radi očuvanja obitelji (AS = 1,18; medijan = 1; mod = 1) i tvrdnja da bi to trebali činiti muškarci (AS = 1,26; medijan = 1; mod = 1) ocijenjene su vrlo nisko. Slično tome, većinom se ne prihvaća ni stav da obiteljsko nasilje nije tako ozbiljno i da ga mediji prenaglašavaju (AS = 1,35; medijan = 1; mod = 1), kao ni ideja da žene ili muškarci ne zlostavljaju partnere bez razloga, nego da je žrtva sigurno nešto učinila čime je izazvala nasilje (za tvrdnju koja se odnosi na muškarce kao žrtve AS = 1,55; medijan = 1; mod = 1; za tvrdnju koja se odnosi na žene kao žrtve AS = 1,54; medijan = 1; mod = 1). Najveća ambivalentnost vidi se kod stava da je ono što se događa između partnera njihova privatna stvar u koju se nitko nema pravo miješati. Prosjek je ovdje viši (AS = 2,02; medijan = 2; mod = 1), što upućuje na određenu napetost između prepoznavanja ozbiljnosti nasilja i još uvijek prisutne norme o privatnosti partnerskih odnosa.

Ukupno gledano, ispitanici_e u prosjeku jasno odbacuju toleriranje i opravdavanje nasilja, ali se kod pitanja privatnosti odnosa djelomično kolebaju između zaštite intimne sfere i potrebe za vanjskom intervencijom. Bitno je naglasiti da unutar odgovora vezanim za rodni identitet jedan ispitanik komentira u odgovorima kako mislimo na spol, a ne rod, jer drugi rodni identiteti ne postoje.

2.2.5. Stavovi o rodno uvjetovanom nasilju

Ovaj set pitanja ispitivao je smatraju li ispitanici različite situacije primjerima rodno uvjetovanog nasilja. Odgovori su prilično diferencirani i pokazuju gdje oni povlače granicu između nasilja, nejednakosti ili neugodnog ponašanja.

Kontrola novca u obitelji doživljava se kao siva zona. Oko trećine odgovora ide u smjeru da to jest rodno uvjetovano nasilje (muškarac kontrolira sav novac 37 da, žena 33 da), ali je gotovo jednako toliko onih koji smatraju da to nije nasilje (31 do 36 ne) ili nisu sigurni (32 odgovara s ne znam), pa se radi o području velike ambivalencije. Još je manje prepoznata veza između rodno podijeljenih dekorativnih uloga i nasilja. Situacija u kojoj žene na događajima drže kišobrane ili dodjeljuju bukete uglavnom se ne smatra rodno uvjetovanim nasiljem (42 ne i 40 ne znam, nasuprot 16 da), što sugerira da se takve prakse doživljavaju više kao tradicija nego kao problem moći.

Mnogo jasnije se prepoznaje dimenzija nasilja u situacijama koje direktno zadiru u autonomiju i integritet osobe. Procjenjivanje sposobnosti na temelju roda („muškarci ne mogu brinuti o ljudima“, „žene nisu dovoljno snažne“) češće se povezuje s rodno uvjetovanim nasiljem nego da se odbacuje (41 da, 31 ne, 27 ne znam). Još je izraženije prepoznavanje prisile u području seksualnosti. Vršenje pritiska na muškarca da ima seksualni odnos protiv svoje volje 50 puta je označeno kao potencijalno rodno nasilje, a pritisak na ženu 53 puta, uz manje odgovora ne (25 i 23) i ne zanemariv broj nesigurnih (26 i 25 ne znam). Slično tome, onemogućavanje korištenja kontracepcije, bilo kada to želi muškarac (47 da) ili žena (50 da), češće se vidi kao oblik rodno uvjetovanog nasilja nego kao nešto neutralno, iako oko trećine ispitanika i dalje nije sigurno (30 i 29 ne znam).

Ismijavanje lezbijki, gej, biseksualnih, transrodnih i nebinarnih osoba također se u polovici slučajeva jasno povezuje s rodno uvjetovanim nasiljem (52 da, 22 ne, 25 ne znam), što upućuje na relativno visoku osjetljivost na nasilje usmjereno prema kvir osobama.

Odgovori pokazuju da je najveća nesigurnost prisutna kod scenarija prekida veze. Kad je riječ o muškarcu koji se boji reakcije partnerice ili partnera, odgovori su gotovo ravnomjerno raspodijeljeni između da (37 i 38), ne (25 i 22) i ne znam (37 i 38). Slično je i kod žena koje se boje reakcije partnera ili partnerice. Nešto više ih situaciju prepoznaje kao rodno uvjetovano nasilje (42 i 36 da), ali i dalje je velik broj neodlučnih (37 i 40 ne znam) i onih koji to ne vide kao nasilje (20 i 21 ne). To sugerira da strah u kontekstu prekida veze nije jednoznačno percipiran kao oblik rodno uvjetovanog nasilja, nego kao složen odnosni problem. Najveća nesigurnost sudionika_ica vidljiva je upravo u situacijama koje su u društvu često normalizirane ili shvaćene kao privatna stvar (kontrola novca, pritisci i strah u kontekstu veze, dekorativne uloge žena, seksističke šale). To upućuje na to da se granica između nejednakosti i nasilja ne prepoznaje uvijek jasno, osobito kada nasilje nije izravno fizičko.

S druge strane, situacije uhođenja na društvenim mrežama češće se prepoznaju kao rodno uvjetovano nasilje, i to neovisno o rodu žrtve. Za žene 48 ispitanika odgovara da, uz 17 ne i 33 ne znam, dok za muškarce 44 odgovaraju da, 19 ne i 35 ne znam. Još jasnije je prepoznavanje nasilja kada je riječ o uznemiravanju od strane osobe na poziciji moći (profesor_ice, šefa_ice, nadređenog_e). I za ženu i za muškarca kao žrtvu čak 52 ispitanika smatra da se radi o rodno uvjetovanom nasilju, dok je ne znatno manje (19 i 18), a ne znam se javlja u četvrtini slučajeva (26 i 27). To pokazuje osjetljivost na zlouporabu moći u radnom ili obrazovnom kontekstu.

Kad je riječ o zbijanju seksističkih šala, većina ispitanika ih ipak prepoznaje kao potencijalno rodno uvjetovano nasilje, ali uz znatnu ambivalenciju: 47 odgovara da, dok se 25 ne slaže da je to povezano s rodnim nasiljem, a 26 navodi da ne zna. Ukupno gledano, ispitanici najjasnije prepoznaju rodno uvjetovano nasilje u situacijama uhođenja i uznemiravanja od strane osoba na poziciji moći, dok su mnogo nesigurniji oko emocionalno napetih situacija prekida veze i svakodnevnih, normaliziranih oblika nasilja poput seksističkih šala.

Stavovi ispitanika upućuju na to da se rodno uvjetovano nasilje u njihovoj sredini doživljava kao prilično česta pojava. Većina smatra da se ono događa barem povremeno (povremeno 44, često 26, vrlo često 7), nitko ne smatra da ga nikad nema (0), a dio je nesiguran i bira odgovor ne znam (18). Kad je riječ o osobnom iskustvu rodno obilježenih ograničenja u poslu ili aktivnostima u posljednjih godinu dana, velika većina navodi da im nitko nije rekao da nešto nije za njih zbog roda (ne 96), dok manji broj ipak jest imao takvo iskustvo (da 7). Primjeri

koje navode uključuju komentare da je triatlon „sport za muškarce”, da su neki fizički zahtjevni poslovi u nautičkoj industriji ili u skladištu „preteški za žene”, da su kućanski poslovi „ženski posao” ili da je „čudno što netko tako lijep radi s muškarcima“. Emocionalne reakcije na takve situacije kreću se od osjećaja podcijenjenosti, nemoći i snažne nelagode do inata i želje da se dokaže suprotno, ali i djelomičnog prihvaćanja ovakvih poruka kao razumljivih ili očekivanih. Sveukupno, podaci sugeriraju da ispitanici rodno uvjetovano nasilje prepoznaju kao strukturalno prisutan problem, dok vlastita iskustva rodno zasnovanih ograničenja prijavljuje manji broj ljudi, pri čemu se načini suočavanja kreću između prilagodbe, racionalizacije i otpora.

Formalno obrazovanje o rodnoj ravnopravnosti i dalje je prilično ograničeno. Manje od trećine ispitanika navodi da je tijekom obrazovanja imalo neku edukativnu sesiju ili kolegij na tu temu (28), dok većina kaže da takav sadržaj nije bila dio njihova obrazovanja (58), a dodatnih 16 nije sigurno ili se ne sjeća. Još je manji broj onih koji znaju za neku organizaciju ili instituciju koja se bavi promicanjem rodne ravnopravnosti u sportu (17), dok ih više od polovice to izričito ne zna (51), a trećina je nesigurna (33). Sve skupa sugerira da su i formalna edukacija i informiranost o specijaliziranim akterima u području rodne ravnopravnosti, posebno u sportskom kontekstu, dosta ograničene, što može utjecati i na to koliko su osobe osnažene prepoznavati i adresirati rodno uvjetovano nasilje. U kombinaciji s ambivalentnim stavovima o tome što se sve smatra rodno uvjetovanim nasiljem i nesigurnošću u način reakcije, ovi rezultati ukazuju na potrebu za sustavnijim obrazovanjem o rodnoj ravnopravnosti u sportu te jačanjem kapaciteta stručnjaka_kinja za prepoznavanje i prijavljivanje nasilja.

3. Kvalitativno istraživanje

3.1. Opis metodologije i uzorka ispitanika_ica

U kvalitativnome dijelu istraživanja analizirani su stavovi nastavnika_ica Tjelesne i zdravstvene kulture (TZK-a) u osnovnim i srednjim školama te trenera_ica koji_e rade ili koji su u nekom trenu radili ili su otvoreni za rad s djecom i mladima o rodu i rodno uvjetovanom nasilju u sportskim aktivnostima i prostorima. Istraživanje se temelji na podacima prikupljenim u šest fokus grupa i tri pojedinačna intervjua.

U fokus grupama sudjelovalo je 38 osoba, a u intervjuima 3 osobe, što znači da je istraživanje obuhvatilo ukupno 41 osobu. Sudionici su organizirani u fokus grupe na temelju radnog mjesta i razine obrazovanja u sportu kako bi se postigla što relevantnija diskusija među sugovornicima i, u analizi, usporedivost rezultata. Jedna grupa obuhvatila je nastavnice_ike Tjelesne i zdravstvene kulture, s jednom osobom zaposlenoj i na jednom od kinezioloških fakulteta u Hrvatskoj. Dvije su grupe činili_e treneri_ice u rekreacijskom sportu, a jednu treneri_ice s iskustvom rada u školi (ne nužno na radnom mjestu nastavnika_ice Tjelesne i zdravstvene kulture). U dvjema (rodno odijeljenim) grupama bili su zastupljeni studentice i studenti kineziologije kako bi se potaklo sudionike_ice da se što lakše otvore i podijele svoja razumijevanja roda i iskustva rodno uvjetovanog nasilja. Sveukupno u kvalitativnom dijelu istraživanja sudjelovalo je 22 muškaraca i 19 žena.

Među sugovornicima_ama u fokus grupama i intervjuima, samo dvije osobe do trenutka njihova održavanja nisu imale uopće ili su imale oskudno iskustvo rada s djecom i mladima. Dvije su osobe bile zaposlene u sportskim programima dječjih vrtića. Pet osoba predaje Tjelesnu i zdravstvenu kulturu u osnovnim i/ili srednjim školama, a od tih pet osoba, jedna osoba radi istodobno u osnovnoj i srednjoj školi kako bi popunila satnicu.

Godine radnog staža kreću se u rasponu od par mjeseci do 24 godine na sportskim radnim mjestima (prema dostupnim podacima), iako se sportom neki i duže bave (s najvećim iznesenim iskustvom 28 godina u košarci). Tek manji broj sudionika_ica referirao_la je na svoju kronološku dob, a prema dostupnim podacima (gdje su ubrojene i osobe koje su rekle da trenutno studiraju) većina je osoba u svojim dvadesetima. Samo jedna (intervjuirana) osoba od rujna 2024. je u mirovini.

Najzastupljeniji sportovi među sudionicima_ama su atletika, i to trčanje, maraton, bacanje koplja, skok s motkom i gimnastika, te nogomet i plivanje. Ostali sportovi u koje su sudionici_e (bili_e) uključeni_e su košarka, kros, rukomet, skijanje, biciklizam, taekwondo, karate, judo, kickboxing, hrvanje, mješovite borilačke vještine (MMA), nogomet, penjanje, pilates, aerobik, rukomet, odbojka, veslanje, jedrenje, ples, tenis i badminton.

Istraživanje razumijevanja roda i rodno uvjetovanog nasilja u fokus grupama i intervjuima podijeljeno je u osam tematskih cjelina koje sagledavaju: kako sudionice shvaćaju rod i rodno uvjetovano nasilje; svijest sudionika o rodno uvjetovanom nasilju i njegovim posljedicama; posebno s obzirom na sudjelovanje djece i mladih u sportu; osobna iskustva rodno uvjetovanog nasilja i svjedočenje tim oblicima nasilja u neposrednoj okolini; stavove i uvjerenja sudionica o raširenosti i oblicima rodno uvjetovanog nasilja; u kojoj mjeri su sudionici educirani, što u formalnom, što u neformalnom obrazovanju, o rodu i rodno uvjetovanom nasilju; prakse i ponašanja kojima sudionice adresiraju rodno uvjetovano nasilje; njihovu upoznatost s politikama usmjerenim na iskorjenjivanje rodno uvjetovanog nasilja; te koje promjene bi sudionici predložili da se krene mijenjati u sportskim aktivnostima i prostorima po pitanju roda.

3.2. Razumijevanje roda i rodno uvjetovanog nasilja

U definiranju roda pojavljuju se dvije dominantne tendencije. Prva rod povezuje s biološkim obilježjima i binarnim shvaćanjem spola, dok druga rod opisuje kao identitetsku i društveno-kulturološku kategoriju koja može biti odvojena od biološkog spola. Rod se u društvu često shvaća kao esencijalistička i biološka kategorija što on nije. Ovaj naglasak na biologiju pokušava rod prikazati kao neutralnu i objektivnu činjenicu. Odgovori sugovornika_ica ukazuju i na diskurs u društvu oko roda koji stvara moralnu paniku, koji odbacuje njegovo postojanje i opisuje ga kao dio „rodne ideologije“. Što je vidljivo i u nekim od citatima sugovornika_ica.

„Rod bi definirala kao neke razlike između muškarca i žene, što fizički, što kulturološki.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 1

„Mislim, kada se netko rodi, rod predstavlja kromosom koji ta osoba ima. To je to, kromosomi te osobe koja se rodila.“ - Fokus grupa 2, Sugovornik 2

„Rod se definira kao neki kulturološki, psihološki aspekti koje definiraju samo rod dok onda spol sa druge strane su samo uvjetovani nekim fizičkim izgledom, tj. nekim biološkim karakteristikama.“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 8

„Rod je izmišljena stvar, to ne postoji. Postoji samo spol.“ - Fokus grupa 5, Sugovornik 12

Ova razlika vidljiva je u načinima na koje sudionici_ce prepoznaju rodno uvjetovano nasilje. Gdje ga vide kao specifičan oblik nasilja povezan s neravnopravnošću i moći ili kao općenit pojam koji se teško razlikuje od drugih oblika nasilja i diskriminacije. Rodno uvjetovano nasilje sudionici_ce često vezuju uz dominaciju, stereotipna očekivanja i hijerarhiju moći između muškaraca i žena, no dio sudionika pojam prevodi kao bilo koje nasilje, neovisno o rodu. U dijelu iskaza zamjetna je i terminološka neizvjesnost. Granica između diskriminacije i nasilja nije uvijek jasna, što otežava zajedničko razumijevanje i kasnije praktično postupanje (npr. prijavljivanje).

„Možda baš u tom pravcu, rodno uvjetovano u smislu nasilje muškaraca prema ženama ili žena prema muškarcima. Tako si ja to nekako prevodim.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 1

„Ja bih možda dodala da je to u biti nasilje nad nekom osobom njenog roda ili suprotnog roda, odnosno neravnopravnost među spolovima, zloupotreba moći muškaraca nad ženama i kršenje ljudskih prava.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 4

„Pa možda nekako prema određenim pravilima kako bi neki rod ili spol trebao biti i onda kako se prema tome vrši pritisak na drugi rod.“ Fokus grupa 2, Sugovornica 1

„Pa, rekla bi da je kada se to pravo uskrati određenom pojedincu, po pitanju tog definiranja, kako se taj sam izjašnjava.“ - Intervju 2

3.3. Znanje o rodno uvjetovanom nasilju i percipirane posljedice

Sudionici_ce uglavnom prepoznaju da rodno uvjetovano nasilje postoji u sportu, ali razina sigurnosti u vlastito znanje varira. Oni_e imaju osjećaj informiranosti, ali ne ukazuju na operativno znanje tema. Dio iskaza upućuje na osjećaj da se o temi i posljedicama govori više nego prije, ali da istovremeno nedostaje jasnih, praktičnih znanja. Što se posebno odnosi na razlikovanje oblika nasilja, prepoznavanje rizičnih situacija i načine intervencije. Na ovo ukazuju i uvidi iz kvantitativnog dijela istraživanja.

„Kažem da je toliko široko pitanje i u današnje doba toliko se o tome priča, a u principu malo se zna.“ - Fokus grupa 4, Sugovornik 1

Posljedice se najčešće opisuju kroz psihološki učinak na djecu i mlade: smanjenje samopouzdanja, povlačenje, odustajanje od sporta, te pritisak koji umanjuje užitak i izvedbu.

Posebno se naglašava da izvor pritiska može biti vršnjačka okolina, ali i obitelj te autoriteti u sportu/školi.

„Vjerujem da dosta djece potiskuje svoju želju za sudjelovanjem u bilo kojem sportu, onome što vole, upravo zbog toga što će drugi ljudi misliti.“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 3

*„Treba raditi na samopouzdanju, ali jako je teško ako ti obitelj ne pruža, kao djetetu, tu podršku.“
- Fokus grupa 6, Sugovornica 1*

3.4. Rod i sudjelovanje djece i mladih u sportu

U gotovo svim razgovorima rod se prepoznaje kao važan faktor uključivanja djece i mladih u sport, prvenstveno kroz: očekivanja obitelji i okoline; izbor sportova koji se društveno označavaju kao muški ili ženski; te različite pedagoške/trenerske pristupe prema djevojčicama i dječacima. Ovi mehanizmi djeluju već u ranoj dobi i mogu usmjeravati dječji interes i osjećaj pripadanja sportskom okruženju. Ova internalizacija o ulogama u rodnoj socijalizaciji povezuje se s primarnim, ali ne nužno i s njima kao sekundarnim socijalizatorima. Percepcija sugovornika_ica je da je rodna segregacija normalizirana praksa.

„Mislim da - da je puno recimo više muškaraca, dječaka je uključeno u sport u odnosu na žene, djevojčice.“ - Intervju 1

"Mnogi još uvijek misle da je sport samo za dječake i da djevojke ne bi trebale sudjelovati jednako." - Fokus grupa 3, Sugovornik 3

„Često smo dobivali odgovore da one nisu za sport.“ - Intervju 2

„Možda tipa kada kažu da nogomet nije za žene. Meni se to u školi dogodilo... učitelj rekao 'Ne možeš, ti moraš igrati odbojku ili preskakati uže.'“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 2

"Djeca različitog spola ponekad su cilj ismijavanja i izopćavanja unutar sportskih timova." – Fokus grupa 3, Sugovornica 2

"Treninzi su često prilagođeni dječacima, što djevojkama otežava uključivanje." – Sugovornica 2

Dio sudionica opisuje i zaštitničke razlike u tretmanu: muški treneri percipiraju se kao oprezniji prema djevojčicama, a grublji prema dječacima, što se tumači normama muškosti i očekivanjem izdržljivosti kod dječaka.

„Mislim da su sigurno svi pažljiviji, odnosno da su, ako treneri treniraju djevojke, djevojčice pažljiviji u odnosu s njima, nego u odnosu sa dečkima, dječacima.“ -Intervju 1

"Rodne razlike utječu na izbor sportova i pristup trenerima; djevojke su rjeđe ohrabrivane za agresivne sportove." – Fokus grupa 3, Sugovornica 1

3.5. Osobna iskustva i svjedočenja rodno uvjetovanog nasilja u okolini

Iskazi uključuju raspon iskustava: od svakodnevnih mikroagresija i stereotipnih komentara, preko vršnjačkog zadirkivanja, do iskustava fizičkog nasilja i ponižavanja. Važno je da sudionici_ce često opisuju ovakve događaje kao normalizirane u sportu ili školi, što može voditi manjoj vjerojatnosti prijavljivanja i traženja podrške. Nasilje se normalizira. Ova normalizacija povezana je s neprijavlivanjem, internalizacijom krivnje i pojave srama kod žrtava.

„Imo sam situacije gdje sam bio dva puta maltretiran od strane starijih učenika koji su me iz čistog mira udarili.“ - Fokus grupa 3, Sugovornik 2

„Uvijek komentirala kako se oni bave plesom pa su sigurno homoseksualci.“ -Fokus grupa 6, Sugovornica 8

„Ajd profesorice mi bi igrali nogomet, nek cure sjednu sa strane.“ - Intervju 3

"Vidjela sam kako su djevojke ismijavane zbog slabijeg učinka, dok dječaci prolaze neokrznuti." – Fokus grupa 3, Sugovornica 1

"Djeca često šute o incidentima jer se boje reakcije okoline ili trenera." – Fokus grupa 3, Sugovornica 2

3.6. Stavovi o raširenosti i oblicima rodno uvjetovanog nasilja

Sudionici_ce rodno uvjetovano nasilje u sportu prepoznaju kroz više oblika: seksizam u medijskom prikazu sportašica, verbalno etiketiranje (npr. muškarača, homoseksualac), isključivanje djevojčica iz „muških“ sportova, te nasilje ili ponižavanje povezano s tijelom i izgledom. U pozadini ovih oblika često se prepoznaju rodne norme i očekivanja (kako bi se trebalo ponašati ili izgledati). Koncept discipliniranja tijela, tj. način na koji se tijekom vidi kao mjesto kontrole, evaluacije i srama prisutan je u sportskom diskursu. ovo discipliniranje prisutno je za sportaše_ice koje ne odgovaraju rodnim normama i u kojima se jasno vidi da su rodna očekivanja o izgledu tijela i dalje prisutna.

„U ženskom sportu... uglavnom je naglašen seksizam, odnosno češće je naglašen fizički izgled nego uspjeh sportašica.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 4

„Kod borilačkih sportova žene nazivaju 'muškaračama' dok muškarce u nekim 'ženskim' sportovima nazivaju homoseksualcima.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 2

„Nekako najklasičniji primjer je da u svlačionicama stari sportaši iskazuju nasilje prema mlađim sportašima... uglavnom zbog izgleda tijela.“ - Fokus grupa 4, Sugovornik 2

„Možda kada je u grupi deset cura pa jedna od njih ima kraću kosu ili izgleda malo jače i onda ju ostali ismijavaju.“ - Fokus grupa 2, Sugovornica 2

3.7. Edukacija o rodu i rodno uvjetovanom nasilju

U razgovorima se često pojavljuje tema nedostatka formalne edukacije o rodu i rodno uvjetovanom nasilju, posebno u smislu praktičnih alata za rad u sportu i školi. Iako dio sudionika navodi da je o temi čuo kroz predavanja, medije ili pojedine inicijative, više sudionika_ica eksplicitno navodi da nisu sudjelovali_e u radionicama ili treninzima posvećenima temi, ali izražavaju interes za sadržaje koji bi bili primjenjivi u praksi. Kritizira se isključivo informativna edukacija i naglašava se potreba za refleksivnim i praktičnim obrazovanjem. Traže edukaciju koje je procesna, a ne jednokratna aktivnost; koja ima transformativni karakter.

„Ja bih općenito da nas se uči što je to, zato što mi smo sada u nekom svijetu gdje se podigne općenito ta svijest što je to uopće, rodna jednakost.“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 5

„Možda što se tiče škola, konkretne edukativne materijale... svi smo svjesni, ali ovako bi imali nešto konkretno.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 1

„Ja također nisam sudjelovala na takvim radionicama.“ - Fokus grupa 1, Sugovornica 2

3.8. Prakse i ponašanja: kako sudionici_ce adresiraju nasilje

Kada opisuju prakse reagiranja, sudionici_ce naglašavaju ulogu trenera i nastavnika kao osoba koje postavljaju granice, usmjeravaju grupu i štite one koji su meta nasilja. Istovremeno, dio iskaza upućuje na nesigurnost u tome što konkretno učiniti u situaciji nasilja, posebno kada se radi o sivoj zoni između šale, zadirkivanja, diskriminacije i nasilja. Kao važan element ističe se i tema prijavljivanja, osobito percepcija da muškarci teže prijavljuju nasilje zbog srama i očekivanja muškosti.

„Treba se izbaciti osobno vrijeđanje, pogotovo djece... pogotovo kad uzmeš nekog i osobno mu kažeš neku uvredu pred svom drugom djecom.“ - Fokus grupa 2, Sugovornica 1

„Muškarac puno teže to prijaviti, on osjeća nekakvu sramotu.“ - Fokus grupa 2, Sugovornica 1

3.9. Upoznatost s politikama i procedurama usmjerenima na iskorjenjivanje nasilja

Upoznavanje s formalnim politikama, protokolima i procedurama u sportu pokazuje se neujednačenim. Sudionici_ce ponekad pretpostavljaju da politike postoje, ali ne mogu ih imenovati ili opisati, što sugerira da su dokumenti i procedure slabo vidljivi u svakodnevnoj praksi. U školskom kontekstu dio sudionika navodi da su pravila i obveze jasnije strukturirani, dok u sportskim klubovima i rekreativnim okruženjima izostaje osjećaj standardiziranog postupanja. Što znači da postoji institucionalne nevidljivost politika, simbolične odluke, kao i formalizam bez provedbe.

„Vjerujem da postoji, ali evo iskreno, ne, ne bi sad znala vam odgovoriti na to pitanje.“ - Intervju 2

3.10. Predložene promjene u sportskim aktivnostima i prostorima

Preporuke sudionika_ica usmjerene su na: sustavnu edukaciju i osvještavanje (za djecu, roditelje, trenere i nastavnike); razvoj kulture nulte tolerancije na vrijeđanje i isključivanje; stvaranje jasnih i dostupnih procedura prijavljivanja i podrške; te promicanje rodne ravnopravnosti kroz svakodnevne prakse od način vođenja treninga, izbor jezika i primjere koje odrasli modeliraju. Naglasak je na malim koracima i promjeni koja kreće iz neposrednog okruženja sporta. Referiraju se na promjene koje nisu pojedinačne, već strukturalne, u kojima ima širi okvir podrške kao i odgovornost nadležnih ustanova.

„Ja bih stavila edukacije nekakve, uz treninge i možda napraviti trening kao edukaciju.“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 1

„Mi smo nove generacije koje se trebamo... promijeniti cijeli sustav ako je ikako moguće. Mali koraci, mali koraci.“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 3

„Trebamo definitivno krenuti od nas samih i trebamo mi sami biti primjer.“ Fokus grupa 6, Sugovornica 4

„Ja zaključno mislim da se stvarno svi trebaju uključiti... treba dati svakom priliku pa vidjeti.“ - Fokus grupa 6, Sugovornica 6

4. Preporuke za daljnji rad na temama roda u sportskom obrazovanju

Rezultati kvantitativnog i kvalitativnog dijela istraživanja ukazuju na to da sportsko obrazovanje u Hrvatskoj istodobno nosi velik potencijal za razvoj djece i mladih, ali i niz strukturnih izazova povezanih s rodom, rodnom normama i rodno uvjetovanim nasiljem. Iako sudionici_ice istraživanja sport prepoznaju kao prostor učenja poštovanja, discipline i suradnje, rezultati pokazuju postojanje raskoraka između deklarativne podrške rodnoj ravnopravnosti i stvarnih praksi u sportskim i školskim okruženjima. Posebno su vidljive nedovoljna emocionalna sigurnost sportskih prostora, nesigurnost u prepoznavanju suptilnijih oblika rodno uvjetovanog nasilja te ograničena edukacija o rodu i rodnoj ravnopravnosti tijekom formalnog obrazovanja. Sljedeće preporuke proizlaze iz navedenih uvida i usmjerene su na jačanje kapaciteta sportskog obrazovanja da odgovori na spomenute izazove.

4.1. Edukacija i obrazovanje

S obzirom na to da većina ispitanika_ica tijekom formalnog obrazovanja nije imala sustavnu edukaciju o rodu i rodno uvjetovanom nasilju, nužno je jačati obrazovne sadržaje u inicijalnom i cjeloživotnom obrazovanju nastavnika_ica i trenera_ica. Rezultati vezani za prepoznavanje rodno uvjetovanog nasilja, njegovo relativiziranje i poistovjećivanje s općim nasiljem otežavanju preventivno i institucionalno djelovanje. Stoga bi edukacije trebale obuhvatiti osnovne pojmove vezane uz rod, rodne norme i rodni identitet, kao i konkretne primjere rodno uvjetovanog nasilja u sportskom i školskom kontekstu, uključujući one oblike koji su u istraživanju pokazali najveću razinu ambivalencije (npr. seksističke šale, kontrolu, emocionalni pritisak ili privatnost partnerskih odnosa). Poseban naglasak potrebno je staviti na razvoj kompetencija za prepoznavanje nasilja, reagiranje u situacijama nasilja te poznavanje dostupnih institucionalnih i izvaninstitucionalnih mehanizama podrške djeci i mladima. Edukacije bi trebale biti kontinuirane, praktično usmjerene i prilagođene stvarnim izazovima s kojima se stručnjaci_kinje susreću u radu.

4.2. Sportski prostori i infrastruktura

Iako većina ispitanika_ica sportska okruženja u kojima rade doživljava kao fizički sigurna i uključiv, rezultati ukazuju na znatno slabiju percepciju emocionalne sigurnosti. Stoga je važno razvijati sportske prostore kao mjesta u kojima se, uz tjelesni razvoj, aktivno potiču povjerenje, otvorena komunikacija i mogućnost izražavanja nesigurnosti bez straha od ismijavanja ili

sankcija. To uključuje jasna pravila ponašanja, nultu toleranciju na verbalno nasilje, ponižavanje i diskriminaciju, ali i vidljivu podršku trenera_ica i nastavnika_ica u stvaranju pozitivne emocionalne klime. Sportska infrastruktura i organizacija rada trebale bi uzeti u obzir različite potrebe djece i mladih, uključujući rodno osjetljive pristupe korištenju svlačionica, prostora i opreme, kako bi se smanjio pritisak rodni normi na tijelo i sudjelovanje u sportu.

4.3. Sport i rad, organizacija sporta

Rezultati istraživanja pokazuju da se u praksi najčešće poseže za neformalnim i individualnim reakcijama na nasilje, dok se formalni mehanizmi prijavljivanja rijetko koriste. Stoga je važno jasno definirati i komunicirati procedure za postupanje u slučajevima nasilja u sportskim i školskim okruženjima. Organizacije i ustanove trebale bi osigurati da su nastavnicima_ama, trenerima_ama, ali i djeci i mladima, poznati koraci koje mogu poduzeti u slučaju nasilja, kao i osobe i institucije kojima se mogu obratiti. Osim toga, potrebno je poticati organizacijsku kulturu u kojoj se odgovornost za sigurnost i dobrobit djece ne prebacuje isključivo na pojedince, već se dijeli na razini kolektiva, ustanove i sustava. Time se smanjuje osjećaj nesigurnosti i pasivnosti koji se u istraživanju pojavio kod dijela ispitanika_ica.

4.4. Autonomija i sloboda

Odgovori sudionika_ica u istraživanju ukazuju na to da su rodne norme i dalje snažno prisutne u sportu te da mogu ograničavati autonomiju djece i mladih, osobito onih koji ne odgovaraju stereotipnim predodžbama o maskulinitetu i ženstvenosti. Preporučuje se razvoj sportskih programa koji omogućuju veću fleksibilnost u izboru aktivnosti, ulogama unutar timova i načinima sudjelovanja, bez rodno uvjetovanih očekivanja. Treneri_ice i nastavnici_ice trebali bi aktivno poticati djecu i mlade da istražuju vlastite interese i sposobnosti, umjesto da ih usmjeravaju prema sportovima i pozicijama na temelju roda. Time se jača osjećaj autonomije, samopouzdanja i pripadnosti, a smanjuje rizik od isključivanja i nasilja.

4.5. Dodatne aktivnosti i inkluzija

S obzirom na ograničenu informiranost ispitanika_ica o organizacijama koje se bave rodnom ravnopravnošću u sportu, preporučuje se jačanje suradnje između sportskih ustanova, škola i civilnog sektora. Radionice, gostujuća predavanja i zajednički programi mogu doprinijeti razmjeni znanja i dobrih praksi te pružiti dodatnu podršku stručnjacima_kinjama u radu s djecom i mladima. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti uključivanju djevojčica i djevojaka, ali i djece i mladih koji se identificiraju izvan binarnih rodni kategorija ili su izloženi višestrukim

oblicima marginalizacije. Inkluzivne aktivnosti trebale bi biti prepoznate kao sastavni dio sportskog obrazovanja, a ne kao dodatak ili iznimka, kako bi sport uistinu mogao ostvariti svoj potencijal prostora jednakih mogućnosti, sigurnosti i razvoja za sve.